

Jaarverslag 2018

1. Algemeen	4
1.1 Doelstelling van de organisatie (missie en visie)	4
1.2 Juridische structuur	4
1.3 Interne organisatiestructuur	4
1.4 Zaken met mogelijk politieke of maatschappelijke impact (overheidsprioriteiten)	5
2. Doelstelling van de organisatie (missie en visie)	6
2.1 Ontwikkelingen op het gebied van governance	6
2.2 Vermelding van de code goed bestuur die gehanteerd wordt	6
2.3 Wijze waarop horizontale verantwoording wordt ingevuld	6
3. Onderwijs	6
3.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen van 2018	6
3.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen	7
3.3 Onderwijsprestaties	8
3.4 Onderwijskundige en onderwijsprogrammatische zaken	10
3.5 Informatie over de toegankelijkheid en het toelatingsbeleid	10
3.6 Extra middelen werkdrukverlaging PO	10
3.7 Prestatiebox	11
4. Kwaliteitszorg	11
4.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar m.b.t. de interne en externe kwaliteitszorg	11
4.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen	12
4.3 Afhandeling van klachten	12
5. Personeel	13
5.1 Zaken in het afgelopen jaar met behoorlijke personele betekenis en toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar m.b.t. personeel	13
Personeel – en personeelsbeleid w.o. arbo zaken en ziekteverzuim	13
Samenwerking met beroepsopleiding	15
5.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen	16
6. Huisvesting	16
6.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar betreffende de huisvesting	16
6.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de huisvesting	16
7. Financiën	17
7.1 Financiële positie op balansdatum	17
7.2 Toelichting op de ontwikkeling van balansposten	19
7.3 Toelichting op het resultaat en wat daaraan heeft bijgedragen	20
7.4 Analyse van de uitkomsten van de exploitatie in relatie tot de begroting	20
7.5 Toelichting op het investeringsbeleid, de investeringen in het boekjaar en de verwachte toekomstige investeringen	20
7.6 Toelichting op kasstromen en financiering	21

7.7 Informatie over financiële instrumenten (o.a. renteswaps)	21
7.8 Treasurybeleid	21
7.8.1 Beschrijving van beleid m.b.t. beleggingen en leningen voor zover dit publieke middelen betreft	21
7.8.2 Uitvoering van dit beleid in de praktijk	21
7.8.3 Informatie over uitstaande beleggingen en leningen, de aangetrokken leningen en afgesloten derivatenovereenkomsten	21
7.9 Continuïteitsparagraaf	21
7.9.1 A.1 Kengetallen T, T+1, T+2 en T+3:	21
7.9.2 A.2 Meerjarenbegroting T, T+1, T+2 en T+3:	22
7.9.3 B.1 Rapportage over de aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem	23
7.9.4 B.2 Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden	24
Bijlage 1 Jaarverslag GMR	25
Rapportage toezichthoudend orgaan	27
Verslag Raad van Toezicht	27
De Raad van Toezicht	27
Auditcommissie	29
Onderwijscommissie	30
Tot slot	30
Jaarrekening	
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	32
Balans per 31 december 2018, vergelijkende cijfers per 31 december 2017	39
Staat van baten en lasten 2018, vergelijkende cijfers 2017	40
Kasstroomoverzicht 2018, vergelijkende cijfers 2019	41
Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans	42
Toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten	46
(Voorstel) bestemming van het resultaat	50
Segmentatie staat van baten en lasten	51
Gebeurtenissen na balansdatum	52
Verbonden partijen	53
Verantwoording subsidies	54
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen	55
Niet uit balans blijvende rechten en verplichtingen	60
Ondertekening bestuur	61
Overige gegevens	
Statutaire bestemming van het resultaat	63
Gegevens over de rechtspersoon	64
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	65
Bijlagen	
OCW-bijlage	71

Bestuursverslag 2018

1. Algemeen

1.1 Doelstelling van de organisatie (missie en visie)

Missie

LOGOS is een stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs met veertien scholen in de gemeenten Gorinchem, Vijfheerenlanden en West Betuwe (respectievelijk tot 1 januari 2019 Leerdam en Lingewaald), waarvan elf scholen in het primair onderwijs, een voor speciaal basisonderwijs, een voor speciaal onderwijs en een praktijkschool. LOGOS heeft als doel de kwaliteit en de eigenheid van Protestants Christelijk Onderwijs te versterken. De scholen van LOGOS hebben als doel waardengedreven, uitdagend en kwalitatief goed onderwijs te verzorgen.

Visie

De onderwijskundige opdracht van de scholen is kinderen een leeromgeving te bieden, waarin kinderen leren zelfstandig keuzes te maken. De toegevoegde waarde van ons onderwijs ligt in onze identiteit, waarin waarden als respect, veiligheid, collegialiteit, zorg en professionaliteit belangrijke vormgevers zijn.

In onze visie hebben onderwijsgevers naast een didactische, ook een opvoedende taak. Om het pedagogisch handelen te toetsen is een goede kwaliteitszorg van belang. Wij denken hierbij aan de kwaliteit van het onderwijs, de relaties en de identiteit. Binnen de uitgangspunten en doelen van LOGOS is er ruimte voor eigen schoolbeleid. Wij vinden het 'eigen gezicht' van elke school belangrijk waarbij de school rekening houdt met maatschappelijke ontwikkelingen. Het 'eigen gezicht' wordt begrensd door de kaders die door de bestuurder van LOGOS zijn geformuleerd.

Motto

Ons motto luidt *"Kwaliteit in breedte en diepte"*.

LOGOS kenmerkt zich door een breed aanbod van onderwijs: elf scholen in het primair onderwijs, een voor speciaal basisonderwijs, een voor speciaal onderwijs en een praktijkschool.

'De breedte' symboliseert dit. 'De breedte' symboliseert eveneens de veelkleurigheid van de Protestants Christelijke identiteit van LOGOS.

'De diepte' staat symbool voor onderwijs dat zich richt op de ondersteuningsbehoeften van kinderen op cognitieve- en persoonlijkheidsaspecten en ook op de overdracht van waarden en normen vanuit de Protestants Christelijke identiteit.

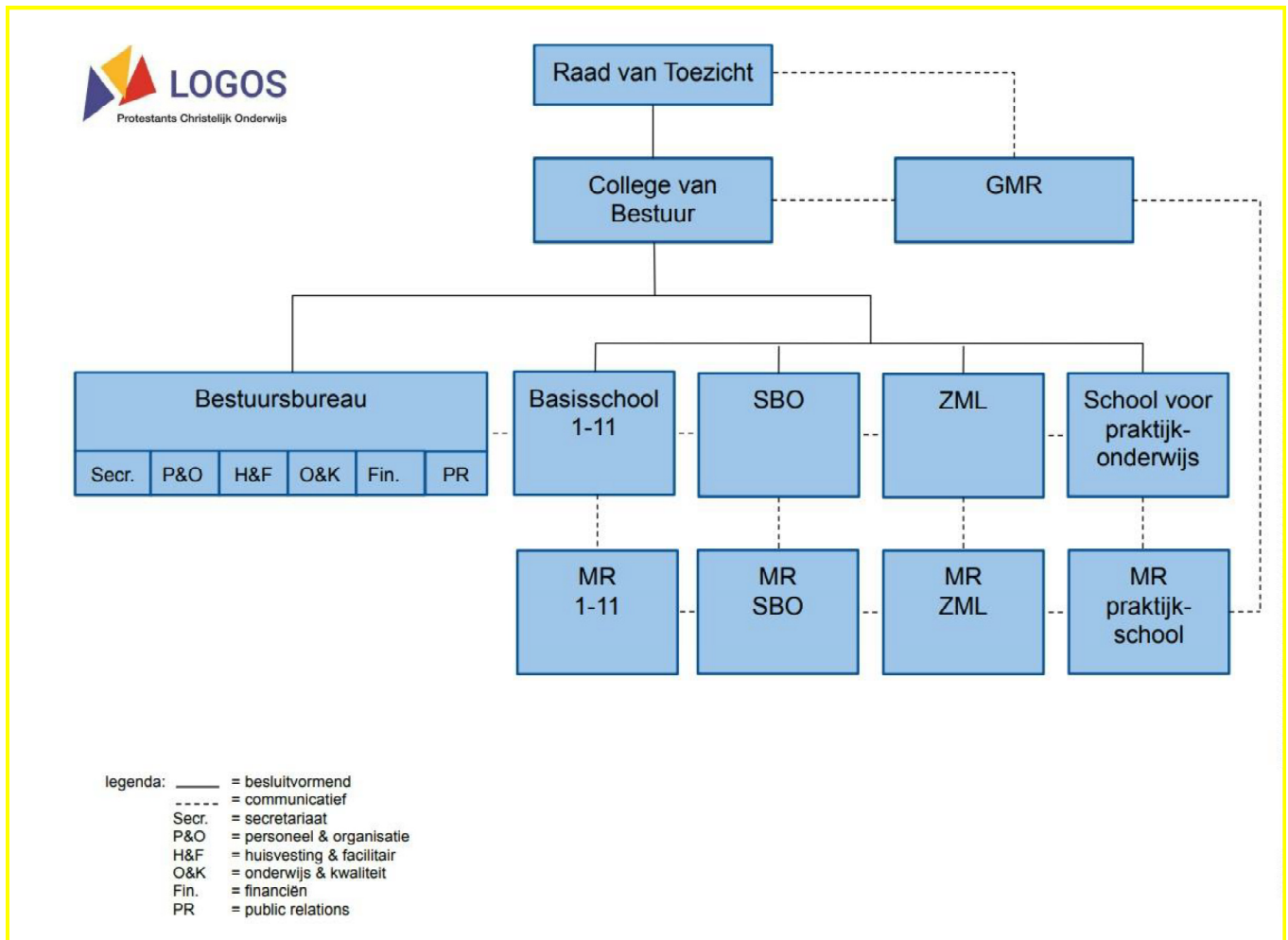
1.2 Juridische structuur

LOGOS is georganiseerd in een stichting. LOGOS hanteert scheiding van bestuur en toezicht volgens de governance code die is opgesteld door de PO-raad. Gekozen is voor een 'two tier model', d.w.z. toezicht door een Raad van Toezicht (RvT) en bestuur door een College van bestuur (CvB).

1.3 Interne organisatiestructuur

Het CvB fungeert als bevoegd gezag van de stichting en haar scholen. Het CvB is eenhoofdig en wordt ondersteund door stafmedewerkers. De scholen worden onder eindverantwoordelijkheid van het CvB aangestuurd door directeuren en/of adjunct-directeuren, team- of locatieleiders. De directies zijn via het directieoverleg op stichtingsniveau (MTL) en de werkgroepen/leergemeenschappen betrokken bij de beleidsvoorbereiding. De directies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het stichtingsbeleid op de scholen.

De interne organisatiestructuur wordt zichtbaar in het volgende organogram

1.4 Zaken met mogelijk politieke of maatschappelijke impact (overheidsprioriteiten)

LOGOS houdt bij de beleidsvorming op korte en lange termijn rekening met de volgende trends:

- Milieu en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. Mensen worden steeds meer gevraagd een bijdrage te leveren aan een duurzame leefomgeving. Dit heeft impact op het onderwijs-aanbod, maar ook op de vormgeving van schoolgebouwen bij renovatie en/of nieuwbouw.
- De toepassingen van ICT nemen toe. ICT verandert de productie van kennis en dat maakt dat kennis anders wordt verkregen. Informatie en data worden steeds toegankelijker. Bij het verwerven van kennis speelt ICT als middel een steeds grotere rol. Via interne en social media wisselen mensen ook steeds meer uit. Dat betekent dat LOGOS investeert in ICT toepassingen om het onderwijsaanbod aantrekkelijk te maken voor leerlingen, maar ook in de professionaliteit van leraren om in deze ontwikkeling mee te kunnen gaan.
- Leerlingen leren op een andere manier dan voorheen. Zij hebben meer behoefte aan leerstrategieën en minder aan parate kennis. Zij willen meer vermaakt worden bij het leren. Ze zijn meer ICT-vaardig en leren hierdoor meer buiten de school.
- De leerlingpopulatie in onze regio wordt kleiner en heterogener als gevolg van enerzijds vergrijzing en anderzijds passend onderwijs. Dit betekent dat LOGOS scholen rekening moeten houden met minder inkomsten. Om te voorkomen dat kleine scholen moeten sluiten, is samenwerking geboden. Ook van leraren wordt veel gevraagd. Zij verzorgen een onderwijsaanbod dat past bij hun onderwijsbehoeften. Dat vraagt veel kwaliteit van de pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren.
- Scholen verschillen steeds meer van elkaar, omdat zij zich positioneren in de strijd om nieuwe leerlingen. Dit betekent dat LOGOS scholen zich meer bewust moeten zijn van eigen kracht en kwaliteit. Het is belangrijk om te werken aan een 'eigen' gezicht.

- Scholen werken meer samen met partners in de keten. Dit geldt voor kinderopvang, instellingen voor jeugdhulp, gemeenten en onderwijsinstellingen. Dat betekent voor LOGOS scholen dat zij 'open minded' zijn in de behoefte om met elkaar samen te werken en af te stemmen in het belang van kinderen.
- Het PO sluit steeds beter aan op het VO. Dit past in het streven van de regering (regeerakkoord) om ruimte te maken voor zgn. '10-14'-concepten waarbij belang gehecht wordt aan gepersonaliseerd, gevarieerd en flexibel onderwijs. Dat is onderwijs dat gekenmerkt wordt door doorgaande ontwikkelijnen, leerarrangementen op maat en het doorbreken van het leerstofjaarklassensysteem als vanzelfsprekend en enig organisatorisch kader. LOGOS geeft hieraan al langere tijd vorm door samen met het VO, nl. CVO-AV, te werken aan het 'Tienercollege' in Gorinchem. Verder werkt LOGOS samen met Trivia en CVO-AV aan de versterking van de doorgaande lijn in het Protestants Christelijk onderwijs in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.
- Ouders hebben hoge verwachtingen van de kwaliteit van het onderwijs. Ouders vragen steeds meer om maatwerk en zorg in het onderwijs. Zij verwachten van school en opvang steeds meer een geïntegreerde aanpak. Ze verwachten meer flexibiliteit van school en opvang in bijvoorbeeld schooltijden. Ouders kiezen vaker een school om de voorzieningen en de resultaten en minder vanwege denominatie. LOGOS scholen anticiperen hierop door nauw samen te werken met kinderopvangorganisaties en ook door na te denken over de invoering van andere schooltijden, m.n. het vijf gelijke dagen model.
- Vanuit onze missie is het onze opdracht om de Protestants Christelijke identiteit in de scholen vorm en inhoud te geven. Het is een uitdaging om onze identiteit op een eigentijdse manier vorm te geven zonder af te doen aan de inhoud van de boodschap.

2. Doelstelling van de organisatie (missie en visie)

2.1 Ontwikkelingen op het gebied van governance

In 2018 zijn geen relevante zaken te noemen op het gebied van governance.

2.2 Vermelding van de code goed bestuur die gehanteerd wordt

LOGOS hanteert onverkort de governance code volgens het model van de PO-raad, de brancheorganisatie voor het primair onderwijs. Deze code is in 2018 vanuit de PO-raad van een update voorzien. LOGOS werkt op basis van deze nieuwe update.

2.3 Wijze waarop horizontale verantwoording wordt ingevuld

De horizontale verantwoording vindt plaats via het formele overleg langs de lijn van de RvT en de GMR. Het bestuur legt verantwoording af in het bestuursverslag. Het bestuur publiceert dit verslag jaarlijks op de website van de stichting.

3. Onderwijs

3.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen van 2018

Het beleid van LOGOS is erop gericht dat de kwaliteit van het onderwijs op alle scholen van LOGOS aantoonbaar voldoende is.

In 2018 hebben binnen het domein onderwijs de volgende thema's gespeeld:

Algemeen:

- Het zicht op data van opbrengsten en consequenties voor interventies in de scholen wordt steeds beter.
- Het belang van thema's als 'eigenaarschap' en 'leiderschap' voor de onderwijskundige ontwikkeling in de scholen raakt meer en meer ingebed in het handelen en in de professionele dialoog.
- Introductie van het project "Water komt van vier kanten" als een voorbeeld van een geïntegreerd aanbod van vakken. Leerlingen krijgen zicht op hun eigen leefomgeving en

stellen eigen onderzoeksvragen. Deze manier van werken is een opmaat voor een nieuwe werkwijze in de volgende beleidsperiode.

- Veel scholen hebben hun medewerkers in staat gesteld om zich verder te bekwamen in het omgaan met meerbegaafde leerlingen en wat dat betekent voor de inrichting van het onderwijsaanbod voor deze leerlingen.

Schoolspecifiek:

- Realiseren hoge(re) opbrengsten afgestemd op onderwijsbehoeften van leerlingen. Met het oog hierop is in 2018 bij een aantal scholen hiernaar specifiek aandacht uitgegaan. Dit betreft:
Samen Onderweg: in 2018 is het in 2017 gestarte 'Kopgroep' traject voortgezet. Het heeft geleid tot een stabielere situatie met meer commitment vanuit het team.
Klim Op: een stuurgroepoverleg is ingericht om regie te voeren op de kwaliteit van onderwijs. Door de vele externe deskundigen die al bij de school betrokken waren en de interim situatie m.b.t. de directeurspositie, is ervoor gekozen niet te veel nieuwe interventies in te zetten. Het plan van aanpak dat is opgesteld n.a.v. het onderzoek van een externe deskundige, geeft voldoende aanknopingspunten voor de benodigde ontwikkelingsstappen.
Het Kompas: door de stafspecialist onderwijs en kwaliteit is nadrukkelijk meegekeken met het opgestelde plan van aanpak vanwege achterblijvende resultaten t.o.v. het gemiddelde dat voor deze leerlingpopulatie verwacht mag worden.
De Hoeksteen: de school is kwetsbaar vanwege de hele kleine groepen waardoor individuele leerlingen grote invloed op het groepsresultaat kunnen hebben.
Junior- en Tienercollege: de situatie is kwetsbaar vanwege langdurige afwezigheid van de projectleider.
- Ontwikkelen van beleid en professionalisering op meer- en hoogbegaafdheid; binnen samenwerkingsverband Driegang is gekozen voor het uitwerken van een gezamenlijk ondersteuningsaanbod (w.o. professionaliseringsaanbod en uitwerking beleid). In 2018 hebben LOGOS scholen gebruik gemaakt van dit aanbod.
- Het adequaat omgaan met de nadelige gevolgen van Passend Onderwijs, o.a. toegenomen ervaren problematiek in de juiste ondersteuning van leerlingen, zowel op reguliere basisscholen als in het speciaal (basis)onderwijs; dit geldt m.n. voor Beatrix de Burcht, De Noordhoek (Dokwerk en Brugklas) en De Cirkel. Dit betreft enerzijds aandacht voor de pedagogisch-didactische vaardigheden van leraren en anderzijds aandacht voor een adequate bekostiging van de toegenomen problematiek van zorgleerlingen.
- oriëntatie op borgen en instandhouding van het Tienercollege. LOGOS werkt al 6 jaar samen met CVO-AV aan het zgn. Tienercollege, een zgn. 10-14-school; sommige kinderen zijn gebaat bij een meer geleidelijke overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. In het land is hiervoor veel belangstelling in de zgn. '10-14' scholen. Onderzoeksbureau Oberon monitort de initiatieven waaronder het Tienercollege. In 2018 is vanuit LOGOS en CVO-AV veel aandacht uitgegaan naar het zoeken van manieren om het concept te behouden tegen annemelijke kosten.

3.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen

De toenemende gedragsproblematiek, zowel in de reguliere scholen als op de scholen voor speciaal (basis)onderwijs, vraagt veel aandacht voor de wijze waarop scholen hiermee omgaan. Het is nodig enerzijds scherp te blijven op wat de mogelijkheden zijn van de school gelet op het ondersteuningsprofiel en anderzijds op het stimuleren van toerusting van leraren om met deze problematiek om te gaan. Leraren volgen scholing in het omgaan met gedrag. Scholen maken werk van het op een goede manier werken aan het sociaal-emotioneel klimaat. In regionaal verband vindt binnen het samenwerkingsverband Driegang gesprek plaats over hoe meer kan worden samengewerkt en/of gespecialiseerd om leerlingen zoveel mogelijk thuisnabij onderwijs te bieden gelet op hun specifieke onderwijsbehoeften.

Qua bekostiging van SBO Beatrix de Burcht en het Tienercollege is in 2018 een slag gemaakt naar een meer passende bekostiging bij de beschikbare inkomsten. De verwachting is dat dit in 2019 verder wordt voortgezet. In de tweede helft van 2018 is op stichtingsniveau gestart met het proces om te komen tot een Koersplan (2019-2023) dat richting geeft aan een beperkt aantal strategische focuspunten. In dit Koersplan zullen bestuur en scholen de strategische focuspunten aangevuld met

schoolspecifieke punten uitwerken in hun betekenis voor leerlingen, medewerkers en organisatie. De vertaalslag van het Koersplan vindt in 2019 plaats in de schoolplannen waarbij scholen binnen de kaders eigen manoeuvreerruimte hebben.

3.3 Onderwijsprestaties

Onderstaand overzicht geeft een beeld van opbrengsten van de LOGOS scholen op de Eindtoets. Ten opzichte van 2017 is vooruitgang geboekt. Negen scholen scoorden op de Eindtoets van 2018 boven de ondergrens en zes van deze negen scholen scoorden hoger dan het gemiddelde van hun schoolgroep. De Julianaschool had een opmerkelijke uitschieter onder de ondergrens. De school scoort altijd prima dus we hebben dit beschouwd als een eenmalig incident met een zwakkere groep die ongelukkig heeft getoetst. De Hoeksteen, Het Kompas en het Tienercollege scoorden onder de ondergrens. Op de scholen waar de opbrengsten achterblijven bij de verwachting die redelijkerwijs bij de gemiddelde populatie van de school past, worden (intensieve) verbetertrajecten ingezet. Deze trajecten worden in de regel gestart met een onderzoek door externe specialisten en gemonitord door de stafmedewerker onderwijs en kwaliteit. De verbetertrajecten zijn door de betreffende scholen in 2018 goed opgepakt, maar resultaten laten zich nog niet altijd op de korte termijn al zien. De verwachting is dat het in de komende schooljaren tot duurzame verbeteringen zal leiden.

Schema scores eindtoets over drie jaar na herberekening:

Overzicht CITO scores Schoolgroep na herberekening						
School:	Jaar:	Gecorr. score	Perc. gew. lln.	Ondergr. schoolgr.	Gem. schoolgr.	Bovengr. schoolgr.
Regenboog	2016	533,1	5%	534,5	536,5	538,5
	2017	536,2	3%	534,8	536,8	538,8
	2018	538,6	2%	534,9	536,9	538,9
Samen Ond.	2016	531,1	20%	532,1	534,1	536,1
	2017	526,4	19%	532,3	534,3	536,3
	2018	533,2	20%	532,1	534,1	536,1
Tamboerijn	2016	538,8	9%	533,9	535,9	537,9
	2017	536,8	8%	534,0	536,0	538,0
	2018	537,9	10%	533,7	535,7	537,7
Juliana	2016	539,2	4%	534,6	536,6	538,6
	2017	540,8	2%	534,9	536,9	538,9
	2018	533,7	2%	534,9	536,9	538,9
Klim Op	2016	529,1	22%	531,8	533,8	535,8
	2017	526,3	19%	532,3	534,3	536,3
	2018	532,9	19%	532,3	534,3	536,3
KWS	2016	533,7	7%	534,2	536,2	538,2
	2017	541,1	8%	534,0	536,0	538,0
	2018	536,5	7%	534,2	536,2	538,2
Open Poort	2016	533,1	5%	534,5	536,5	538,5
	2017	537,3	5%	534,5	536,5	538,5
	2018	537,4	6%	534,3	536,3	538,3
SmdB	2016	535,0	10%	533,7	535,7	537,7
	2017	535,9	11%	533,5	535,5	537,5
	2018	535,9	10%	533,7	535,7	537,7
Wegwijzer	2016	539,7	7%	534,2	536,2	538,2
	2017	537,8	4%	534,6	536,6	538,6
	2018	538,2	4%	534,6	536,6	538,6
Hoeksteen	2016	535,2	7%	534,2	536,2	538,2
	2017	536,8	6%	534,3	536,3	538,3
	2018	531,6	10%	533,7	535,7	537,7

N.B. Splitting voor Samen Onderweg Hoofdlocatie en van Goudoever onderaan de tabel op het volgende blad.

Kompas	2016	533,0	6%	534,3	536,3	538,3
	2017	535,8	9%	533,9	535,9	537,9
	2018	527,9	10%	533,7	535,7	537,7
Hoofdlocatie	2016	531,6	18%	532,4	534,4	536,4
	2017	530,8	18%	532,4	534,4	536,4
	2018	533,6	17%	532,6	534,6	536,6
v. Goudoever	2016	531,1	24%	531,5	533,5	535,5
	2017	531,9	22%	531,8	533,8	535,8
	2018	532,7	22%	531,8	533,8	535,8

3.4 Onderwijskundige en onderwijsprogrammatische zaken

Uit gesprekken met relevante stakeholders die in 2018 gehouden zijn, blijkt dat het nodig is dat LOGOS scholen zich in toenemende mate profileren en positioneren op een wijze die past bij de omgeving waarin ze staan (ook samenwerking met kinderopvang en andere relevante maatschappelijke partners). Dit gegeven komt overeen met de intern uitgesproken ambitie om waardengedreven, uitdagend en kwalitatief goed onderwijs te realiseren. In 2018 zijn tijdens het Koersplan traject vier strategische focuspunten benoemd, nl. gepersonaliseerd leren, vakmanschap doet ertoe, samen leren inhoud geven en aantrekkelijk partnerschap. Deze strategische focuspunten worden in 2019 uitgewerkt op hun betekenis voor leerlingen, medewerkers en organisatie, op stichtings- en op schoolniveau.

In 2018 heeft uitwisseling plaatsgevonden tussen LOGOS en andere maatschappelijke partners over de manier waarop LOGOS scholen vanuit de gedachte van Brede School ontwikkeling kunnen samenwerken om te komen tot doorgaande ontwikkelingslijnen voor leerlingen. Dit speelt in 2018 en in de komende jaren bij een vijftal scholen binnen LOGOS.

LOGOS werkt ook verder aan de ontwikkeling van '10-14' onderwijs in het 'eigen' Junior- en Tienercollege. LOGOS beschouwt dat als vindplaats van gepersonaliseerd leren. LOGOS scholen doen vanuit 'good practices' ideeën op voor toepassing in eigen praktijk.

3.5 Informatie over de toegankelijkheid en het toelatingsbeleid

LOGOS scholen zijn open christelijke scholen waar elk kind in principe welkom is, mits hun ouders de protestants christelijke beginselen van waaruit gewerkt wordt respecteren. LOGOS scholen hebben de opdracht, individueel of gezamenlijk, binnen de samenwerkingsverbanden Driegang (primair onderwijs) en Pasvorm (voortgezet onderwijs) kinderen een plek te geven passend bij hun onderwijsbehoeften. Elke LOGOS school heeft in 2018 het eigen ondersteuningsprofiel van een update voorzien. Bij het afwegen van de onderwijsbehoeften van een kind wordt gekeken naar de mogelijkheden van dit specifieke kind afgestemd op de mogelijkheden van de school. Als de school geen passende plek kan bieden, kijkt de school of binnen het samenwerkingsverband een onderwijsaanbod mogelijk is. Het samenwerkingsverband is ondersteunend aan de aangesloten scholen in de regio. De moreel gevoelde plicht om zoveel mogelijk voor kinderen thuisnabij onderwijs te willen verzorgen is ambitieus maar dit zal altijd in balans gebracht moeten worden met de plicht om aan *alle* kinderen die aan de zorg van de school worden toevertrouwd een passende plek te bieden. LOGOS scholen zijn realistisch. Zij kunnen veel specifieke zorg aan, maar natuurlijk niet alles. Scholen moeten realistisch zijn en bedenken dat de onderwijsbehoeften van 'het normale basisschoolkind' niet in de knel raken in een groep waar leraren onevenredig veel tijd en energie moeten geven aan een beperkt aantal kinderen dat specifieke onderwijsbehoeften heeft.

3.6 Extra middelen werkdrukverlaging PO

Om de werkdruk van leerkrachten te verminderen zijn voor het schooljaar 2018/2019 extra middelen beschikbaar gesteld. De besluitvorming over de besteding van de middelen is als volgt gelopen: Schoolteams hebben een analyse gemaakt van de oorzaken van de werkdruk en vervolgens zijn mogelijke oplossingen geformuleerd. De schoolleider heeft op basis van deze input een bestedingsplan gemaakt. Deze bestedingsplannen zijn bevestigd door de P-MR van de scholen.

Het totale beschikbare bedrag van de aan LOGOS scholen toegekende middelen over het schooljaar 2018/2019 bedraagt € 376.387. Voor het kalenderjaar was 5/12 van dat bedrag beschikbaar, zijnde € 156.828. Scholen hebben de besteding toegekend aan het schooljaar. Een groter deel van de beschikbare middelen zal besteed worden in het kalenderjaar 2019. In 2018 bestaan de bestede bedragen uit:

Bestedingscategorie	Besteed bedrag 2018
Personeel	94.582
Materieel	2.296
Professionalisering	3.225
Overig	0
Totaal	100.103

Het verschil tussen de lineair toegekende middelen over 2018 en de inzet bedraagt € 56.725; dit bedrag is onderdeel van het financiële resultaat over 2018 maar wordt gereserveerd op de bestemmingsreserve werkdrukmiddelen.

3.7 Prestatiebox

De scholen van LOGOS richten zich in hun ontwikkeling nadrukkelijk op kwaliteitsontwikkeling. Dit wordt verder omschreven onder "Kwaliteitszorg"

Er is extra geïnvesteerd in de professionalisering van leraren in onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen.

Op een aantal scholen is specifiek geïnvesteerd in duurzame onderwijsverbetering waarbij gebruik is gemaakt van externe ondersteuning (o.a. gericht onderzoek en het opstellen van een plan van aanpak).

De ontwikkeling van het Junior en Tiener College levert toegevoegd inzicht op m.b.t. doorgaande ontwikkelingslijnen in de overgang PO-VO door nadrukkelijk vorm te geven aan een concept voor het zogenoemde '10-14' onderwijs.

4. Kwaliteitszorg

4.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar m.b.t. de interne en externe kwaliteitszorg

Het Strategisch Beleidsplan 2015-2019 (SBP) van LOGOS is richtinggevend aan doelen, activiteiten en werkwijzen van LOGOS en haar scholen. In algemene zin geldt dat LOGOS met haar scholen zich blijft ontwikkelen tot een lerende organisatie die nadrukkelijk werkt aan de verbinding tussen duurzaamheid, kwaliteit en innovatie. Voor 2018 en 2019 zijn de volgende uitgangspunten in het SBP leidend bij de inrichting van het onderwijs en het implementeren van beleid:

- Er is aandacht voor hoge(re) cijfermatige onderwijsopbrengsten. Daarnaast is er groeiende behoefte aan aandacht voor persoonlijke ontwikkeling, zingeving aan waarden en waardengedreven onderwijs.
- Effectief onderwijskundig leiderschap zorgt voor professionele groei en bloei van leerlingen en medewerkers én hoge(re) opbrengsten.
- Vakmanschap: de leraar doet ertoe! Leraren geven goed en uitdagend les en betrekken leerlingen bij hun eigen leerproces. Leraren begeleiden leerlingen in hun ontwikkeling en bereiden hen voor op een plek in de samenleving als actief burger.
- Via opbrengst- en/of handelingsgericht werken staan onderwijsbehoeften van leerlingen centraal. Dat betekent onderwijs dat is afgestemd op eigen mogelijkheden, leerstijlen en

behoeften. Maatwerk is mogelijk m.b.v. innovatieve technieken (ICT), leerstrategieën en onderwijsvormen (o.a. 21e eeuwse vaardigheden).

- School, gezin en andere relevante partners in de lokale samenleving zijn nauw aan elkaar verbonden en stimuleren de ontwikkeling van leerlingen door actief samen te werken.
- De scholen hebben de jaarlijkse metingen m.b.t. **de sociale veiligheid** gedaan en, conform de geldende wet- en regelgeving, de resultaten daarvan doorgezet naar de inspectie.

Onder beleid m.b.t. kwaliteitszorg verstaat LOGOS manieren en middelen in handen van medewerkers ten dienste van het realiseren van kwalitatief goed onderwijs in de brede zin van het woord. Het gaat daarbij enerzijds om het realiseren van maximale prestaties van leerlingen, uitgedrukt in hoge opbrengsten en anderzijds om persoonsvorming en dialoog over waarden en zingeving. In 2018 hebben de volgende thema's binnen het domein kwaliteitszorg aandacht gevraagd:

- kwaliteitsbeleid krijgt een plek in het Koersplan 2019-2022;
- formulering beleid en uitwerking (beheersmaatregelen) AVG i.v.m. datalek en privacy zijn verder uitgewerkt in een dynamisch document;
- een intern toezichtkader is opgesteld, goedgekeurd en vastgesteld;
- formuleren van een document 'financieel beleid' is in voorbereiding genomen.
- tijdens een ronde stakeholdersgesprekken is vanuit stakeholders aandacht gevraagd voor het meer werk maken van positionering en profilering van stichting en scholen; dit onderwerp wordt opgepakt in het Koersplan 2019-2022

Vanuit 'going-concern' zijn in 2018 de zgn. 'klankbordgesprekken' gevoerd door de stafspecialisten met de directeuren. Deze gesprekken vinden twee keer per schooljaar plaats. Het sparren van de specialisten op het bestuursbureau met de directies leidt tot een professionele dialoog om uiteindelijk het onderwijs op een hoger plan te brengen. De bevindingen uit de klankbordgesprekken worden intern gedeeld en leiden waar nodig tot verbeteringen op stichtings- en/of schoolniveau.

4.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen

In 2018 is op een aantal scholen gewerkt aan op peil krijgen van de leeropbrengsten. De resultaten daarvan beginnen langzaam zichtbaarder te worden. Op de scholen is meer aandacht gekomen voor het verzamelen van relevante data, het analyseren daarvan en het geven van betekenis daaraan m.b.t. gedrag van leraren/ondersteuners. De verwachting is dat deze ontwikkeling merkbaar zal zijn in het op peil zijn van leeropbrengsten op de eindtoets 2019.

De kwaliteit van het vakmanschap doet ertoe. Dat geldt voor alle medewerkers in de stichting. In 2018 is actief gewerkt aan het realiseren van een professionele cultuur waarbij op elke school aan een aantal aspecten van 'eigenaarschap' aandacht is besteed die passend zijn bij de eigen ontwikkeling van de school.

Als het gaat om de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijs zal LOGOS de komende jaren inzetten op versteviging van het persoonlijk leiderschap op alle niveaus (directie, leraren, leerlingen), het versterken van de professionele cultuur zowel op school-, als op stichtingsniveau en op de verdere professionalisering van leraren m.n. op pedagogisch-didactisch gebied. Voor deze ontwikkelingen is in 2018 e.v. ca € 150.000,- opgenomen. De in te zetten acties, instrumenten en interventies dienen direct ondersteunend te zijn aan de verbetering van de leeropbrengsten. Daartoe zijn of worden plannen gemaakt waarin meetbare en/of merkbare doelen zijn benoemd. Het CvB bezoekt minimaal 1x per schooljaar een school. De inhoud hiervan bestaat uit gesprekken met de directie, maar ook met leerkrachten en leerlingen n.a.v. klassenbezoeken en/of teambijeenkomsten inzake de door de school ingezette ontwikkelingen.

4.3 Afhandeling van klachten

LOGOS is aangesloten bij de landelijke Klachtencommissie voor het Christelijk Onderwijs. Daarnaast hebben alle scholen van LOGOS een contactpersoon, waar leerlingen, ouders en personeelsleden met hun zorgen of klachten terecht kunnen.

De contactpersoon leidt verder naar de vertrouwenspersoon die LOGOS heeft aangesteld, de heer J. Landeweerd.

In de praktijk weten ouders of personeelsleden die een klacht hebben het bestuur rechtstreeks te vinden of via de vertrouwenspersoon. Het bestuur handelt volgens een vaste procedure.

De directeur van de school die het betreft wordt geïnformeerd over de gelegde contacten. Aansluitend spreekt het bestuur met alle betrokkenen (hoor en wederhoor) en geeft een eindoordeel over het gevolgde proces en de gevolgde stappen.

In 2018 is het College van Bestuur vier maal benaderd door ouders die zich zorgen maakten over de continuïteit of kwaliteit van het onderwijs voor hun kind of van de school.

Het College van Bestuur heeft in alle gevallen (meermalen) met de ouders en de betreffende school gesproken. Eén leerling is naar een andere LOGOS-school gegaan. Met de gesprekken en eventuele interventies zijn alle situaties in 2018 afgehandeld.

In dat proces is altijd aandacht voor de vraag of en hoe de school en ouders met elkaar verder kunnen gaan. Ook wordt met de school gesproken over wat er van de situatie geleerd kan worden en hoe het contact, de communicatie tussen school en ouders aangescherpt kan worden.

5. Personeel

5.1 Zaken in het afgelopen jaar met behoorlijke personele betekenis en toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar m.b.t. personeel

Het beleid is gericht op het in staat stellen van medewerkers om 'duurzaam, bekwaam en bevoegen' te handelen t.b.v. het geven van goed onderwijs. Individueel en collectief leren binnen een professionele cultuur en/of persoonlijke ontwikkeling en eigenaarschap. In 2018 hebben binnen het domein personeel de volgende thema's aandacht gevraagd:

- voor directeurs en locatie leidinggevenden is een traject gestart om ter versterking van effectief onderwijskundig leiderschap, m.n. voor alle directeurs en locatieleiders; dit traject heeft een doorlooptijd van 2 schooljaren;
- de regeling generatiepact is m.i.v. 01-08-2018 gestart; de regeling is bedoeld om oudere werknemers passend te ondersteunen tot een pensioengerechtigde leeftijd en tegelijkertijd jonge werknemers een kans te geven op de arbeidsmarkt;
- het voorbereiden van de invoering van het lerarenregister en het professioneel statuut is ter hand genomen, maar gaandeweg werd duidelijk dat er op landelijk politiek niveau geen consensus bereikt kon worden; LOGOS heeft de verdere voorbereiding en uitwerking daarom tot nader tijdstip op een laag pitje gezet;
- het digitaal personeelsdossier en een digitale tool voor verzuimmanagement zijn ingevoerd met de bedoeling om effectiever en sneller gegevens te verwerken en te genereren;
- het arbobeleid a.g.v. gewijzigde regelgeving heeft een update gehad (w.o. de interne contactpersoon op schoolniveau);
- de geldende gedragscode binnen LOGOS en haar scholen is van een update voorzien;
- beleid bij ziekte of afwezigheid is geformuleerd, afgestemd met GMR en vastgesteld.

Personeel – en personeelsbeleid w.o. arbo zaken en ziekteverzuim

Voor de verzuimcijfers wordt gebruik gemaakt van de rapportages uit het salarissysteem.

Na de lichte daling van het verzuimpercentage (VP) in 2017 (5.68%) is het VP in 2018 gestegen naar 6.09%; het VP VO is gestegen naar 2.94%

De meldingsfrequentie (MF) is licht gestegen (0,95%) (PO), voor het VO gedaald naar 0.89%. De stijging van het verzuimpercentage PO daalde in het eerste jaar van 5,29 naar 4.87%, in het tweede jaar steeg het verzuimpercentage van 0,27 naar 1.23%. De gemiddelde verzuimduur is gedaald van 22.33 naar 20.65 dagen (PO) en in het VO gestegen van 2.89 naar 3.62 dagen.

Op schoolniveau zijn de verzuimcijfers en meldingsfrequentie heel divers. De directeurs wordt gevraagd de kengetallen van de eigen school te verklaren, betekenis te geven en de conclusies te vertalen naar acties.

De analyse van de kengetallen, de uitkomsten vertalen naar gedrag en acties is van belang voor goed personeelsbeleid (duurzaam, bevoegen, bekwaam). Het adequaat handelen in geval van verzuim is van grote invloed op alle kengetallen. Het is zaak de goede interventies te bepalen op basis van de analyse. Sturen op verzuim blijft daarmee een belangrijk aspect van leidinggeven. Het vraagt preventief handelen, tijdig signaleren, de juiste insteek bij de combi 'functioneren-verzuim' en goed werkgeverschap bij de re-integratie van ernstig zieken.

De aandachtspunten in 2018:

De visie op personeelsbeleid vraagt een actieve houding van zowel de leidinggevende als de medewerker. Alleen een systematische aanpak van gezondheidsrisico's en ongezond gedrag op het werk leidt tot een blijvende verandering in werkomstandigheden en gedrag. Als persoonlijke aspecten (hulpbronnen), werkgerelateerde aspecten (hulpbronnen) en het takenpakket (taakeisen) in balans zijn, ontstaat een situatie waarin een personeelslid, duurzaam, bevlogen en bekwaam het werk kan doen. Tijdens klankbordgesprekken van leidinggevende met het stafflid P&O is dit een belangrijk gesprekspunt waarbij het JD-R model wordt gebruikt. Deze balans is een gedeelde verantwoordelijkheid van leidinggevende en medewerker. Deze aspecten komen ook terug in het arbobeleid dat in 2018 geactualiseerd is.

LOGOS kent veel langdurig verzuim waarvan de oorzaak (bijna) niet werkgerelateerd is. Met de directeuren is ingezoomd op kort verzuim en hoe hiermee om te gaan.

Personele zaken worden in ieder geval tweemaal per jaar tijdens de klankbordgesprekken besproken. Hierin worden ook bovengenoemde punten meegenomen als gespreksonderwerp. Het gaat dan om de doorgaande lijn van de mate van duurzaam-bevlogen-bekwaam in relatie tot welzijn-welbevinden en ken-zie-spreek je mensen. Hierin is de gezamenlijke verantwoordelijkheid en dus het wederzijds eigenaarschap van belang.

In 2018 was de afdracht van de scholen ten behoeve van de bekostiging van de vervanging wegens ziekte toereikend. Het bedrag dat in december 2018 niet uitgegeven is, vormt de voorziening voor langdurig zieke personeelsleden waarvan het niet zeker is dat ze (volledig) terugkeren naar werk (bij LOGOS).

BHV

In het schooljaar 2017-2018 vond de herhalingscursus BHV in carrouselvorm plaats. Gedurende de bijeenkomsten van 4 uur zijn ruim 60 BHV-ers geschoold.

De onderdelen uit de carrousel:

- preventie vanuit de dagelijkse praktijk
- LRH, ziektebeelden - vitale functies en praktisch handelen
- EHBO – verzorgen en verbinden klein letsel en insectenbeten

De thema's voor de BHV herhaling in schooljaar 2018-2019:

- LRH, kennis vitale functies en benadering van slachtoffers
- de taak van de BHV-er en praktisch blussen met slanghaspel en schuimblusser
- EHBO gerichte workshop met aandacht voor:
 - wat doe je zelf, wanneer komt de huisarts of 112 melding in beeld?
 - standaard verbanden
 - EHBO trommel en bewaken controle

Een aantal nieuwe personeelsleden heeft de basiscursus BHV gevolgd.

Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E), controle speeltoestellen, visuele inspecties gebouwen

De externe veiligheidsdeskundige brengt jaarlijks arbobezoeken aan alle scholen.

Tijdens deze bezoeken:

- vindt een visuele inspectie van het gebouw plaats
- wordt een vragenlijst doorgelopen m.b.t. risico's (RI&E)
- wordt de vereiste documentatie op gebied van veiligheid, ontruiming e.d. doorlopen
- wordt de checklist BHV doorlopen
- worden de speeltoestellen gekeurd.

Na het bezoek wordt het plan van aanpak en overige documentatie geactualiseerd en met de directeur besproken. De directeur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de actiepunten.

De externe deskundige informeert het college van bestuur regelmatig over zijn bevindingen.

Het bestuur volgt middels de checklist Veiligheid en Welzijn de stand van zaken op het gebied van veiligheid (gebouwen) veiligheid en welzijn/welbevinden van het personeel.

Aandachtspunten die voor meerdere scholen van belang zijn, worden op het directieoverleg geagendeerd.

Alle scholen beschikken over een preventiemedewerker.

In 2018 zijn 2 ongevallen en 1 incident bij het bestuur gemeld:

1. twee ongevallen op het speelplein (2 x val uit klimrek)
2. één incident met een leerling

Werkgroep personeelsbeleid

De werkgroep personeelsbeleid houdt zich vanaf 1 augustus bezig met de verdere uitwerking van de CAO, het in kaart brengen van personeelsbeleid en actiepunten prioriteren.

Er zijn afspraken geformuleerd voor de werktijdfactoren van vervangers en nieuwe benoemingen. Voor het werkverdelingsplan is een handreiking opgesteld.

Vacaturestop

Het bestuur hanteerde ook voor de formatie 2018-2019 in principe een vacaturestop. Een reguliere vacature wordt altijd binnen LOGOS aangeboden. Soms zijn er formatieve fricties op een school. Deze worden in principe opgevangen door een tijdelijke uitbreiding aan collega's te geven. In uitzonderlijke situaties wordt een tijdelijke benoeming voor het schooljaar aangeaan. Deze tijdelijke uitbreidingen of tijdelijke benoemingen lopen altijd uiterlijk aan het einde van het schooljaar af, waardoor er een natuurlijke flexibele ruimte ontstaat.

Aan het einde van het formatieproces 2018-2019 werd duidelijk dat er dit schooljaar formatieve ruimte was om een aantal talentvolle jonge leerkrachten te kunnen benoemen bij LOGOS.

Mobiliteit

Jaarlijks wordt de belangstelling voor mobiliteit geïnventariseerd. Bij de invulling van vacatures worden de mobiliteitswensen als uitgangspunt genomen. Nadrukkelijk wordt mobiliteit ingezet om de juiste mensen op de juiste plaats te bevorderen, naast de vrije, blije mobiliteit kan ook de verplichte mobiliteit hiertoe ingezet worden. Bij de start van het schooljaar 2018-2019 zijn vier personeelsleden door mobiliteit naar een andere school gegaan. Uit de Talentenpool zijn drie leerkrachten doorgestroomd naar een baan als leerkracht op een school.

Ten behoeve van het onderwijs aan vluchtelingen in Gorinchem is één leerkracht gedetacheerd naar OVO. Deze leerkracht heeft een werkgarantie bij LOGOS zodra de lesplek voor het onderwijs aan vluchtelingen beëindigd wordt.

LOGOS is aangesloten bij Transvita. De PiO invalpool, de Talentenpool en het Loopbaancentrum maken deel uit van Transvita. De basisscholen benutten voor de vervanging wegens ziekte de PiO invalpool. LOGOS heeft per 1 augustus 2018 4 leerkrachten benoemd in de Talentenpool (wtf 0,4-0,6 p.p.).

Per 1 augustus 2018 nemen 4 personeelsleden deel aan het generatiepact, 2 leerkrachten, 1 directeur en een klassenassistent.

Schoolleiding

In de leiding van de scholen heeft zich in kalenderjaar 2018 een wijziging voorgedaan. De directeur van SBO Beatrix de Burcht aanvaardde per 01-05-2018 de functie directeur van praktijkschool De Noordhoek, de teamleider van SBO Beatrix de Burcht is per 1-8-2018 aangesteld als directeur van die school.

De vacature in de functie directeur CBS Klim Op is per 01-12-2018 ingevuld. De directeur van CBS het Kompas heeft per 1-8-2018 een functie als directeur buiten LOGOS aanvaard, de adjunct directeur neemt de taken waar.

Samenwerking met beroepsopleiding

De bovenschools opleidingscoördinator kijkt terug op een goed 2018 binnen het partnerschap van LOGOS scholen met hogeschool Marnix Academie. Opleiden en ontwikkelen doen we als opleidingsscholen en hogeschool in een partnerschap. De bij het partnerschap aangesloten LOGOS scholen hebben ruim 40 studenten kunnen opleiden. Enkele daarvan zijn voor LOGOS behouden als

'startende' leerkrachten. Inmiddels zijn 8 van de 12 scholen gecertificeerd als 'opleidingsschool'. 4 scholen staan in 2019 gepland voor certificering en 2 scholen voor hercertificering. Eén van de interne opleidingscoördinatoren (ICO) is betrokken geweest bij het ontwikkelen van 'De Gulden Middenweg'. Dit is een alternatieve opleidingsroute voor deeltijdstudenten om een bijdrage te kunnen leveren aan het lerarentekort. Op drie scholen is een leerwerkgemeenschap waarin leraren, studenten en docenten van de Marnix Academie participeren. In 2018 is een nieuwe relatiebeheerder aangetreden. De bovenscholen opleidingscoördinator is trots op bevlogen en bekwame ICO's, mentoren en betrokken directeuren bij het partnerschap.

5.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen

- Verzuimbegeleiding als onderdeel van goed personeelsbeleid vraagt een nog meer directe aansturing. Hiertoe worden / zijn de acties uitgezet.
- Voor de invoering van de AVG is beleid ontwikkeld, de implementatie en borging ervan op de werkvloer vragen nog aandacht. Hiertoe zullen onder andere audits uitgevoerd worden.
- De uitwerking van de CAO op het gebied van het werkverdelingsplan vraagt aandacht, hiertoe zal een bestuurlijke handreiking opgesteld worden.
- De vertaling van het koersplan naar personeel(sbeleid) is een actiepoint voor najaar 2019.

6. Huisvesting

6.1 Toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar betreffende de huisvesting

Het huisvestingsbeleid is gericht op het zorgen voor een adequate en toekomstbestendige huisvesting in gebouwen met een goede uitstraling en een zo hoog mogelijke staat van onderhoud.

In 2018 hebben binnen het domein huisvesting de volgende thema's aandacht gevraagd:

- het verder uitwerken van het herijken van het systeem van dotaties en voorzieningen, o.a. het MOP (meerjaren onderhoudsplan) en de school reserves;
- het maken van plannen van aanpak voor locaties waar de voorziening ontoereikend is (w.o. de Koningin Wilhelmina, Retranchement, Noordhoek);
- aandacht voor het nemen van maatregelen in de duurzaamheid
- aandacht voor gebouwontwikkeling passend bij de onderwijsontwikkeling (w.o. nieuw te realiseren bouw in Asperen, Heukelum, Spijk, Leerdam West (Broekgraaf) en Gorinchem Oost (Dalemplein))

Vanuit 'going concern' hebben de volgende zaken gespeeld:

Beheer en exploitatie voor het gebouw Schuttersplein (Samen Onderweg en De Cirkel) verloopt via de beheerstichting Schuttersplein. LOGOS maakt hiervan deel uit.

Voor de in 2017 in gebruik genomen Brede Scholen Vuren en Herwijnen lopen exploitatie en beheer via het LOGOS bestuursbureau. Voor deze scholen is een Meerjaren Onderhoudsplan (MOP) opgesteld met een looptijd van 40 jaar. Op deze manier wordt zicht verkregen op een volledige onderhoudscyclus met een daarbij passende voorziening. In het MOP wordt uitgegaan van vervangende nieuwbouw na 40 jaar. Door gewijzigde wet- en regelgeving in de huisvesting voor schoolgebouwen betekent dit dat overleg met de gemeenten nodig is om gezamenlijk IHP beleid te formuleren waarbij de uitgangspunten voor vervangende nieuwbouw dan wel voor levensduur verlengende renovatie duidelijk vastgelegd zullen moeten worden.

6.2 Verwachte toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de huisvesting

Voor de andere LOGOS-scholen dan bij 6.1 genoemd, heeft LOGOS inmiddels ook MOP's laten opstellen op basis van de nog resterende levensduur van het gebouw om op die manier voor deze gebouwen het nog overblijvende deel van de 40-jarige onderhoudscyclus in beeld te brengen.

In 2018 is de bouw gestart voor de brede scholen in Asperen en Heukelum en heeft de architectenselectie plaatsgevonden voor de nieuw te bouwen school in Spijk.

In Gorinchem zijn de voorbereidingen gestart voor het realiseren van een nieuwe brede school in Dalem, waar inmiddels ook de architecten- en installateursselectie heeft plaatsgevonden. Op de Regenboog locatie Albertine Kehrler zijn de geplande duurzaamheids- en

optimaliseringsmaatregelen uitgevoerd en voor de Regenboog locatie Retranchement zijn verdere gesprekken met de gemeente gevoerd over renovatie - dan wel nieuwbouw op basis van systeembouw.

In Leerdam is door de gemeente besloten te komen tot het realiseren van een nieuwe brede school in de wijk Broekgraaf. Het huidige gebouw van de Klim Op zal worden afgebroken en de Klim Op zal in het nieuwe gebouw worden ondergebracht samen met de Jenaplanschool (O2A5) en de kinderopvang van SKCN.

De besprekingen met de gemeente Leerdam aangaande de renovatie voor de Koningin Wilhelmina school en de ontwikkeling van de Campus op het Noordereiland hebben veel tijd gevraagd.

Uiteindelijk is er in concept overeenstemming bereikt over de bijdrage die de gemeente Leerdam levert. In verband met de gemeentelijke herindeling (gemeente Leerdam onderdeel van gemeente Vijfheerenlanden) wordt een definitief besluit van de nieuwe gemeenteraad in het voorjaar van 2019 verwacht.

Voor de scholen waar nieuwbouw aanstaande is, wordt het hoogst noodzakelijke onderhoud uitgevoerd. Voor de overige gebouwen geldt dat LOGOS onderhoud uitvoert conform de planning in het MOP.

7. Financiën

7.1 Financiële positie op balansdatum

Activa	31-12-2018	31-12-2017	Passiva	31-12-2018	31-12-2017
Materiële vaste activa	3.516.630	3.620.030	Eigen vermogen	10.180.690	10.188.339
Financiële vaste activa	1.377.986	1.297.229	Voorzieningen	2.334.403	2.134.567
Vorderingen	1.301.781	1.271.941	Langlopende schulden	219.264	258.023
Liquide middelen	8.462.797	8.418.760	Kortlopende schulden	1.924.837	2.027.031
Totaal activa	14.659.194	14.607.960	Totaal passiva	14.659.194	14.607.960

De financiële positie van LOGOS is robuust te noemen. Investerings kunnen ruimschoots gedaan worden vanuit de eigen middelen.

Ook de verwachte negatieve exploitatieresultaten over de komende jaren kunnen, met behoud van een stevige financiële buffer, vanuit de liquide middelen gefinancierd worden.

E.e.a. komt ook tot uiting in de onderstaande kengetallen:

Kengetal	2018	2017	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Huisvestingsratio	0,07	0,06	groter dan 0,10
Liquiditeit	5,07	4,78	kleiner dan 0,75
Rentabiliteit	0,00	-0,02	kleiner dan -0,10
Solvabiliteit	0,85	0,84	kleiner dan 0,30
Weerstandvermogen	0,35	0,37	kleiner dan 0,05

Berekening per kengetal:

Huisvestingsratio	2018	2017
Huisvestingslasten	1.279.001	1.224.252
Afschrijvingen gebouwen en terreinen	78.876	79.230
	1.357.877	1.303.482
Totale lasten	20.860.831	20.438.331
Financiële lasten	26.898	21.486
	20.887.729	20.459.817
Kengetal:	0,07	0,06

Het kengetal 'huisvestingsratio' geeft de verhouding aan tussen de huisvestingslasten en de totale lasten (inclusief financiële lasten).

Definitie: Som van de huisvestingslasten en afschrijvingen gebouwen en terreinen gedeeld door som van de totale lasten (inclusief financiële lasten).

Liquiditeit	31-12-2018	31-12-2017
Liquide middelen	8.462.797	8.418.760
Vorderingen	1.301.781	1.271.941
Vlottende activa	9.764.578	9.690.701
Kortlopende schulden	1.924.837	2.027.030
Kengetal:	5,07	4,78

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Definitie: De verhouding tussen de vlottende activa (som van liquide middelen, vorderingen en voorraden) en de kortlopende schulden.

Rentabiliteit	31-12-2018	31-12-2017
Resultaat	-7.650	-477.332
Totaal baten	20.874.205	19.785.144
Financiële baten	5.874	197.341
Som totaal baten inclusief financiële baten	20.880.079	19.982.485
Kengetal:	-0,00	-0,02

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief danwel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten.

Definitie: Resultaat gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

Solvabiliteit	31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen	10.180.690	10.188.339
Voorzieningen	2.334.403	2.134.567
Som eigen vermogen en voorzieningen	12.515.093	12.322.906
Totaal vermogen	14.659.194	14.607.960
Kengetal:	0,85	0,84

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Weerstandvermogen	31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen excl Privaat vermogen	7.408.497	7.320.966
Totaal baten	20.874.205	19.785.144
Financiële baten	5.874	197.341
Som totaal baten inclusief financiële baten	20.880.079	19.982.485
Kengetal:	0,35	0,37

Het weerstandvermogen geeft aan het vermogen om niet-voorzien tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Definitie: Het eigen vermogen minus het private vermogen gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

7.2 Toelichting op de ontwikkeling van balansposten

Materiële vaste activa

In 2018 is er voor een bedrag van € 498.336 geïnvesteerd, de reguliere afschrijvingen waren € 561.824. Er is een inventarisatie gehouden van buiten gebruik gestelde vaste activa, dit resulteerde in een vermindering van de aanschafwaarde van € 2.596.749 en een extra afschrijving van € 39.912. De extra afschrijving is verantwoord onder de Overige lasten. Als gevolg van deze mutaties is de boekwaarde met € 103.400 afgenomen. De investeringen zijn met eigen middelen gefinancierd.

Financiële vaste activa

Het saldo van de mutaties en het negatief rendement op de effecten heeft geresulteerd in een toename van de financiële vaste activa met € 80.757.

Vorderingen

De vorderingen zijn met € 29.840 toegenomen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn met € 44.037 toegenomen, het kasstroomoverzicht geeft een uitgebreide analyse van deze toename.

Eigen vermogen

Het totale eigen vermogen is door het negatieve resultaat met € 7.650 afgenomen. Doordat het saldo van het gerealiseerde rendement op het Private vermogen ad. € -88.344 en de afname van de reserve schoolbankrekeningen ad € 6.834 aan het Private vermogen is onttrokken, zijn de publieke reserves met € 87.528 toegenomen. Van deze toename komt € 20.308 ten gunste van de publieke bestemmingsreserves en € 67.220 ten gunste van de Algemene reserve.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn totaal met € 199.836 toegenomen.

De Jubileumvoorziening is afgenomen met € 24.370, omdat de voorziening op een voldoende hoog niveau staat is er alleen een onttrekking. De Voorziening voor verlofsparen is toegenomen met € 22.195. De Voorziening voor het groot onderhoud is door een dotatie van € 302.920 en een onttrekking van € 194.020 toegenomen met € 108.900.

Langlopende schulden

Dit betreft vooruitontvangen investeringssubsidies, in 2018 is er per saldo een afname van € 38.759.

Kortlopende schulden

Deze post betreft vooral salarisgebonden schulden als af te dragen loonheffing, pensioenpremies en vakantiegeld, deze hebben een redelijk constant karakter. De totale post is met € 102.194 gedaald, dit betreft met name de Overige overlopende passiva.

7.3 Toelichting op het resultaat en wat daaraan heeft bijgedragen

Analyse realisatie 2018 versus realisatie 2017 en realisatie 2018 versus begroting 2018					
	Realisatie 2018	Begroting 2018	Vershil	Realisatie 2017	Vershil
Baten					
Rijksbijdragen OCenW	19.372.941	18.189.370	1.183.571	18.346.062	1.026.879
Overige overheidsbijdragen	221.067	172.062	49.005	297.279	-76.212
Overige baten	1.280.197	986.939	293.258	1.141.803	138.394
Totaal baten	20.874.205	19.348.371	1.525.834	19.785.144	1.089.061
Lasten					
Personele lasten	17.143.274	16.463.539	679.735	16.914.618	228.656
Afschrijvingen	561.824	565.340	-3.516	513.369	48.455
Huisvestingslasten	1.279.001	1.302.481	-23.480	1.224.252	54.749
Overige instellingslasten	1.626.515	1.518.552	-107.963	1.559.204	67.311
Doorbetaling schoolbesturen	250.217	249.247	970	226.888	23.329
Totaal lasten	20.860.831	20.099.159	761.672	20.438.331	422.500
Saldo baten en lasten	13.374	-750.788	764.162	-653.187	666.561
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	5.874	100.000	-94.126	197.341	-191.467
Financiële lasten	26.898	10.341	16.557	21.486	5.412
Totaal financiële baten en lasten	-21.024	89.659	-110.683	175.855	-196.879
Nettoresultaat	-7.650	-661.129	653.479	-477.332	469.682

Het nettoresultaat is licht negatief, dit ondanks dat er fors negatief was begroot. Er was bewust gekozen om reserves in te zetten. Het netto effect van de vele mutaties in 2018, het voorsorteren op dalende leerlingaantallen, het moeilijker kunnen vervullen van vacatures én een aantal eenmalige posten hebben geleid tot de afwijking van € 653.479

Voor de jaren 2019 t/m 2021 is een verlies begroot van ruim 2 miljoen euro.

7.4 Analyse van de uitkomsten van de exploitatie in relatie tot de begroting

Het resultaat over 2018 wijkt € 653.479 positief af van de begroting. Het saldo van de normale (operationele) exploitatie wijkt positief € 764.162 af van de begroting. De financiële baten en lasten beïnvloeden het resultaat negatief voor € 110.683.

De gestegen rijksbijdragen (€ 1.183.571) overtreffen de gestegen Personele Lasten met ruim 500.000.

De materiële lasten wijken bijna € 50.000 af van de begrote kosten.

De financiële baten zijn dit jaar € 110.683 minder door de ontwikkeling van de beleggingen binnen het private vermogen.

Van het hogere resultaat wordt € 56.725 toegekend aan de bestemmingsreserve werkdrukmiddelen.

7.5 Toelichting op het investeringsbeleid, de investeringen in het boekjaar en de verwachte toekomstige investeringen

In 2018 is er voor € 498.336 geïnvesteerd in materiële vaste activa.

De begrote investeringen voor de komende 4 jaren liggen op gemiddeld € 475.000 per jaar.

7.6 Toelichting op kasstromen en financiering

De kasstroom is € 44.037 positief, de investeringen konden volledig gefinancierd worden uit de afschrijvingen, de overige mutaties resulteerden ook niet in een grote aanslag op de beschikbare middelen. E.e.a. is verder gespecificeerd in het kasstroomoverzicht.

7.7 Informatie over financiële instrumenten (o.a. renteswaps)

Er wordt géén gebruik gemaakt van financiële instrumenten, dit conform het afgesloten treasurystatuut.

7.8 Treasurybeleid

Het treasurybeleid is ongewijzigd t.o.v. 2017.

7.8.1 Beschrijving van beleid m.b.t. beleggingen en leningen voor zover dit publieke middelen betreft

Het beleid m.b.t. de publieke middelen is vastgelegd in een treasurystatuut dat gebaseerd is op de 'Regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016'. Dit betekent dat het beleggingsbeleid van de publieke middelen 'zeer defensief' is.

7.8.2 Uitvoering van dit beleid in de praktijk

De publieke middelen worden alleen belegd in obligaties (ultimo 2018 € 104.880) en spaarrekeningen (ultimo 2018 ca. € 6.900.000). Voor beleggingsdienstverlening wordt gebruik gemaakt van ABN-AMRO Mees Pierson.

7.8.3 Informatie over uitstaande beleggingen en leningen, de aangetrokken leningen en afgesloten derivatenovereenkomsten:

De volgende obligaties behoren tot het publieke vermogen:

Fondsnaam	Looptijd	In bezit:	
		Ultimo 2017	Ultimo 2018
Rabobank Nederland 11/18 3 1/2 %	2011-2018	x	
BNP Paribas 16/26 1 5/8	2016-2026	x	x

Er is geen gebruik gemaakt van leningen en derivaten. In 2018 zijn obligaties verkocht. In de jaarrekening zijn ook de ongerealiseerde koerswinsten en/of verliezen opgenomen.

7.9 Continuïteitsparagraaf

7.9.1 A.1 Kengetallen T, T+1, T+2 en T+3:

Personele bezetting in FTE	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting
	2018	2019	2020	2021
Bestuur/Management	13	15	15	15
Onderwijsgevend personeel	172	171	162	157
Onderwijsondersteunend personeel	49	48	45	44
Totaal	234	234	222	216

Zowel de realisatie als de begroting betreft de aantallen exclusief ziektevervanging.

Leerlingaantallen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Basis onderwijs	2099	2101	2074	2069
Speciaal Basis onderwijs (Beatrix de Burcht)	139	140	140	140
Speciaal (voortgezet) onderwijs (De Cirkel)	98	95	102	101
Voortgezet onderwijs (De Noordhoek)	197	185	180	175
Totaal	2533	2521	2496	2485

Het Arbeidsmarktplatform maakt op basis van de bevolkingsprognose en de bevolkingsregistratie, rekening houdend met het marktaandeel van de scholen, een prognose voor de ontwikkeling van de leerlingaantallen.

De directeuren van de scholen hebben hun eigen prognose gemaakt voor de begroting welke getoetst zijn met het model van het Arbeidsmarktplatform. Voor de komende jaren wordt een lichte afname van het aantal leerlingen verwacht.

7.9.2 A.2 Meerjarenbegroting T, T+1, T+2 en T+3:

Meerjarenbalans 2018 - 2021				
Activa	Realisatie	Prognose	Prognose	Prognose
	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
Materiële vaste activa	3.516.630	3.738.598	3.711.372	3.284.050
Financiële vaste activa	1.377.986	1.377.986	1.377.986	1.377.986
Totaal vaste activa	4.894.616	5.116.584	5.089.358	4.662.036
Vorderingen	1.301.781	1.301.781	1.301.781	1.301.781
Liquide middelen	8.462.797	6.792.641	6.135.400	5.970.270
Totaal vlottende activa	9.764.578	8.094.422	7.437.181	7.272.051
Totaal activa	14.659.194	13.211.006	12.526.539	11.934.087
Passiva	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021
Algemene reserve	6.761.401	6.012.881	5.300.089	4.777.948
Bestemmingsreserve publiek	647.096	620.516	600.166	586.801
Bestemmingsreserve privaat alg	2.772.193	2.772.193	2.772.193	2.772.193
Totaal eigen vermogen	10.180.690	9.405.590	8.672.448	8.136.942
Voorzieningen	2.334.403	1.660.886	1.740.703	1.714.897
Langlopende schulden	219.264	219.693	188.552	157.411
Kortlopende schulden	1.924.837	1.924.837	1.924.836	1.924.837
Totaal passiva	14.659.194	13.211.006	12.526.539	11.934.087

Toelichting op de meerjarenbalans:

Voor de komende jaren wordt er geen verandering verwacht in de financieringsstructuur van LOGOS, de investeringen worden gedaan vanuit eigen middelen.

De Investerings zullen de komende jaren hoger zijn dan de afschrijvingen.

Door de extra investeringen in het onderwijs ontstaan er exploitatietekorten. Deze tekorten zullen ten laste komen van de reserves.

De voorzieningen zullen op het benodigde peil worden gehouden. De Voorziening onderhoud is gebaseerd op meerjarige onderhoudsplanningen.

Meerjarenbegroting 2019-2021	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten				
3.1 Rijksbijdrage OC&W	19.372.941	19.578.856	19.058.396	19.017.313
3.2 Overige overheidsbijdragen	221.067	132.886	102.279	102.279
3.5 Overige Baten	1.280.197	1.252.168	1.195.523	1.187.597
Totaal Baten	20.874.205	20.963.910	20.356.198	20.307.189
Lasten				
4.1 Personele Lasten	17.143.274	18.181.818	17.521.937	17.288.292
4.2 Afschrijvingen	561.824	611.234	638.299	628.522
4.3 Huisvestingslasten	1.279.001	1.284.025	1.273.171	1.269.247
4.4 Overige materiële lasten	1.624.515	1.671.833	1.665.833	1.666.533
4.5 Doorbetalingen schoolbesturen	250.217			
Totaal Lasten	20.860.831	21.748.909	21.099.240	20.852.594
Totaal saldo baten en lasten	13.374	-785.000	-743.043	-545.406
Saldo Financiële baten en lasten	-21.024	9.900	9.900	9.900
Exploitatieresultaat	-7.650	-775.100	-733.143	-535.506

Toelichting op de meerjarenbegroting:

De komende jaren wordt er bewust geïnvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs, dat is de reden dat de verwachte exploitatieresultaten fors negatief zullen zijn. Deze investeringen zullen gefinancierd worden met eigen publieke middelen.

7.9.3 B.1 Rapportage over de aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

De risicoanalyse wordt door LOGOS twee maal per jaar beoordeeld. Tevens zijn risico's beoordeeld op de mogelijke financiële impact waardoor er inzicht is in de hoogte van de noodzakelijke financiële buffer. Ook na de begrote exploitatietekorten van de komende jaren blijft de noodzakelijke financiële buffer intact.

Het beleid op het domein financiën is gericht op het structureren en uitvoeren van alle financiële stromen waarmee voldaan wordt aan de wet- en regelgeving en waarmee de corebusiness van LOGOS en de bedrijfsvoering daarvan adequaat kan plaatsvinden.

In 2018 hebben binnen het domein financiën de volgende thema's aandacht gevraagd:

- er is een nieuw allocatiemodel ontwikkeld, in dat model komt tot uiting hoe de gelden van o.a. OCW verdeeld worden. Hierin is opgenomen de t=0 systematiek;
- de begrotingscyclus is versneld;
- het ontwikkelen van een visie op het (privaat) vermogen is gestart;
- maandelijks wordt de ontwikkeling van de loonkosten gemonitord;
- een relevant aantal actiepunten in de managementletter is uitgevoerd of zijn opgestart

7.9.4 B.2 Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Er wordt door LOGOS twee maal per jaar een breed scala aan mogelijke risico's voor de organisatie beoordeeld, van de 56 beoordeelde risico's zijn er 3 geïdentificeerd die extra aandacht behoeven.

Dit betreft:

Onderdeel	Risico	Status
Huisvestingsbeheer	Huisvestingsprojecten leiden (structureel) tot overschrijdingen	De bekostiging is te laag om de noodzakelijk geachte investeringen te dekken, tevens nemen de bouwkosten toe door krapte in de (bouw)markt
Huisvestingsbeleid	Doordecentralisatie buitenonderhoud	Of de bekostiging voldoende is moet nog blijken, e.e.a. is opgenomen in de MOP. Voorbeeld is KWS waar we risico's lopen m.b.t. een noodzakelijk geachte renovatie. Er is sprake van onduidelijke regelgeving omtrent levensduurverlengende aspecten bij deze renovatie.
Onderwijs	Integrale kwaliteitszorg	Qua systeem: Oriëntatie op Kwaliteitsmanagement i.r.t. nieuw inspectietoezicht. Werkwijze wordt meegenomen in Koersplan 2019-2023

Ter dekking van de totale risico's is een weerstandsvermogen benodigd van 3,6 - 4,4 miljoen.

Bijlage 1 Jaarverslag GMR

Het College van bestuur communiceert op een transparante wijze met de GMR en informeert de GMR vroegtijdig over ontwikkelingen.

Het College van bestuur is op 5 vergaderingen van de GMR uitgenodigd. Tijdens deze vergaderingen zijn beleidsdocumenten ter instemming of advies aangeboden nadat een toelichting op de documenten gegeven is. De bespreking met de GMR leidde in een aantal gevallen tot een gerichte aanpassing van het document.

De GMR heeft in 2018 ingestemd met:

Bestuursformatieplan

Generatiepact

Vakantierooster 2018-2019

Vakantierooster 2019-2020

Statutenwijziging

(wijzigingen in) Arbobeleidsplan

Allocatiemodel

Naast bovenstaande onderwerpen hebben het College van bestuur en de GMR gesproken over actuele ontwikkelingen:

Onderzoek bestuursbureau "Management en Bestuursstructuur" door Infinite

Eigen risico dragerschap

Stakingen

AVG

Personeelstekort/ziektevervangning

Koersplan LOGOS

Werkverdelingsplan (CAO)

Gedragscode

Andere onderwerpen die binnen de GMR besproken zijn:

Er is een partnerschap met het CNV maar daar is de GMR niet zo tevreden over. We onderzoeken of een samenwerking met het AOB betere resultaten oplevert.

In september heeft de GMR 2 cursussen (beginners en gevorderden) georganiseerd die gegeven werden door het CNV voor (G)MR leden.

De GMR spreekt ook met een vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht, in 2018 heeft dit gesprek op dd. 25 januari 2018 plaats gehad.

Verslag Raad van Toezicht 2018

Rapportage toezichthoudend orgaan

Verslag Raad van Toezicht

In 2018 is de Raad van Toezicht (RvT) 7 maal formeel in vergadering bijeen geweest. Daarnaast is de raad onder andere aanwezig geweest bij verschillende LOGOS activiteiten zoals de nieuwjaarsreceptie, de start van het schooljaar en de bijeenkomst met stakeholders over het strategisch beleidsplan (Koersplan) dat momenteel wordt opgesteld voor 2019-2023. Ook heeft de RvT schoolbezoeken gebracht aan 'CBS Koningin Wilhelminaschool' en 'CBS Samen Onderweg'. Ook is buiten de reguliere vergaderingen om met regelmaat contact geweest met het bestuursbureau. De RvT is op verzoek van de GMR eenmaal in de vergadering van de GMR geweest.

Tijdens de vergaderingen is onder andere stilgestaan bij:

- de bestuurs- en managementstructuur en de inrichting van het bestuursbureau op basis van de uitkomsten van het onderzoek van Infinite naar deze thema's. Mede in dit licht zijn dit jaar de statuten van LOGOS aangepast;
- de managementletter van de accountant;
- HRM beleid en diverse actuele personele ontwikkelingen bij LOGOS;
- terugkoppelingen van bevindingen vanuit de onderwijscommissie;
- terugkoppelingen van bevindingen vanuit de auditcommissie waaronder diverse softcloses;
- voorbereiding en terugkoppeling van het jaargesprek met de bestuurder vanuit de remuneratiecommissie;
- bespreking van de code goed bestuur in de sector primair onderwijs;
- de voorbereiding op het gesprek met de accountant over de jaarrekening;
- de inrichting van een tijdelijke werkgroep om het toezichtskader voor de RvT voor te bereiden;
- diverse huisvestingszaken van scholen van LOGOS;
- de uitkomsten van de eindtoetsen van de scholen van LOGOS;
- de terugkoppeling van jaaragenda (2017-2018 en 2018-2019) van het college van bestuur;
- de presentatie van de bestuurder over het junior college c.q. tiener college;
- het dynamisch document huisvesting over de huisvesting van onze scholen waaronder de gemeentelijke verantwoordelijkheid hierin;
- het risicomanagement van LOGOS.

Formele besluitvorming heeft plaatsgevonden over de volgende onderwerpen:

- goedkeuren van de meerjarenbegroting 2018-2021;
- goedkeuren van de statutenwijziging van LOGOS;
- goedkeuring jaarverslag LOGOS Kopsz 2016;
- vaststellen van de jaarrekening en jaarverslag 2017;
- vaststellen van het bezoldigingsmaximum van de bestuurder in het kader van de WNT;
- benoeming op voordracht van de GMR van dhr. Edwin van Honk per 1 oktober 2018 als lid van de RvT, tevens lid van de auditcommissie.

De Raad van Toezicht

In 2018 heeft Arie den Besten vanwege het bereiken van zijn zittingstermijn de RvT verlaten. Bij zijn afscheid is stilgestaan bij de bijdrage die hij in de achterliggende jaren aan LOGOS heeft geleverd. Met name binnen de auditcommissie heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd. LOGOS bedankt hem voor zijn bijdrage en betrokkenheid. Als nieuw lid is op voordracht van de GMR Edwin van Honk toegetreden.

Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen eenmaal voor vier jaar worden herbenoemd. De leden van de Raad van Toezicht worden bezoldigd. In 2018 bedroeg de bruto bezoldiging in totaal €23.155. De voorzitter ontvangt jaarlijks € 3.000,= (netto), de vicevoorzitter € 2.250,= (netto) en de leden € 1.500,= (netto).

De raad kent drie commissies: de remuneratiecommissie, de auditcommissie en de onderwijscommissie. Deze commissies handelen in opdracht van de raad, hebben een voorbereidende rol en brengen verslag uit aan de raad. Eventuele besluiten worden in de voltallige raad genomen.

In de remuneratiecommissie hebben de voorzitter en vicevoorzitter zitting. De auditcommissie werd gevormd door Kees Achterberg en Arie den Besten en na zijn vertrek Edwin van Honk. De onderwijscommissie werd gevormd door Wim van Doornik en Martine Burggraaf.

De RvT heeft in 2018 ook een interne scholingsbijeenkomst gehouden over het eigen functioneren, de verschillende rollen van de RvT en de agendavorming van de RvT. Mede naar aanleiding van deze bijeenkomst wordt een toezichtskader opgesteld.

De samenstelling van de raad was in 2018:

Naam	Hoofd- en nevenfunctie
Drs. Cor Smits (voorzitter) Vanaf 07-02-2017 Einde zittingstermijn 01-02-2021 (eerste periode) Aanwezigheid: Alle bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Gemeentesecretaris Gemeente Drimmelen tot 10-12-2018 en daarna Gemeentesecretaris Etten-Leur <i>Nevenfuncties:</i> Lid Algemeen bestuur van de Vereniging gemeentesecretarissen
Mr. Roel Brandwijk (vicevoorzitter) Vanaf: 1-1-2015 Einde zittingstermijn 1-1-2019 (eerste periode) Aanwezigheid: 6 van de 7 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Senior beleidsmedewerker gemeente Gouda <i>Nevenfuncties:</i> Lid RvT van Schoolbegeleidingsdienst "Centraal Nederland" Voorzitter Lokale ombudscommissie gemeente Molenwaard Lid Raad van Toezicht van Stichting H3O te Dordrecht Lid Bezwaarschriftencommissie gemeente Diemen
Drs. Arie den Besten RA Vanaf: 1-1-2011 Einde zittingstermijn 1-10-2018 Aanwezigheid: 3 van de 4 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Global pricing leader, GE Capital, Working Capital Solutions <i>Nevenfuncties:</i> Geen

Kees Achterberg RA Vanaf: 1-10-2015 Einde zittingstermijn 1-10-2019 (eerste periode) Aanwezigheid: 6 van de 7 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Directeur Stawo Bedrijfsadviseurs BV <i>Nevenfuncties:</i> Voorzitter RvT Stichting De Veenhoeve te Ederveen Lid RvC SHO Groep BV te Velp Lid RvT Stichting De Onderwijsspecialisten te Arnhem
Wim van Doornik MSc Vanaf 1-12-2015 Einde zittingstermijn 1-12-2019 (eerste periode) Aanwezigheid: 6 van de 7 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Domeinleider Zakelijke Dienstverlening bij ROC Da Vinci College in Dordrecht <i>Nevenfuncties:</i> Secretaris Stichting Schoolbus De Wegwijzer
Drs. Martine Burggraaf van Dam Benoemd per 26-09-2017 Einde zittingstermijn 01-09-2021 (eerste periode) Aanwezigheid: 6 van de 7 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Docent Frans, Gymnasium Haganum te Den Haag <i>Nevenfuncties:</i> Secretaris "Vrienden van Aix" Lid Conseil de Faculté (RvT) theologische faculteit te Aix-en-Provence
Edwin van Honk RA vanaf 01-10-2018 Einde zittingstermijn 01-10-2022 (eerste periode) Aanwezigheid: 3 van de 3 bijeenkomsten	<i>Hoofdfunctie:</i> Accountant in de Audit & Assurance praktijk van ABAB Accountants BV te 's-Hertogenbosch <i>Nevenfuncties:</i> Geen

De samenstelling van het College van Bestuur bestaat uit:

H.M.J. Mackloet Vanaf: 1-8-2016	<i>Nevenfuncties:</i> Geen
---	---------------------------------------

Auditcommissie

In 2018 is de auditcommissie 5 maal bijeen geweest. Onderwerp van gesprek waren o.a. de begroting 2017-2021, de begroting 2018-2022 en de jaarrekening 2017. Ook is diverse keren aan de hand van een soffclose de actuele financiële situatie besproken.

De onderwerpen die meer in detail binnen de auditcommissie worden besproken worden vervolgens in de RvT-vergadering teruggekoppeld en indien nodig vastgesteld of goedgekeurd.

Onderwijscommissie

De onderwijscommissie heeft 2 maal vergaderd met het College van Bestuur en de stafmedewerker Onderwijs & Kwaliteit. Gesproken is o.a. over de onderwijskwaliteit en de voortgang van de ontwikkeling op de scholen. Van de besprekingen van de onderwijscommissie is verslag gedaan aan de voltallige Raad van Toezicht.

Tot slot

2018 is voor LOGOS een mooi jaar geweest waarin werd voorgesorteerd op de toekomst van onze leerlingen en de toekomst van LOGOS. Het college van bestuur werkt in samenwerking met interne en externe partners aan een gedragen toekomstvisie voor onze 'LOGOS-vloot'.

De samenwerking tussen de Raad van Toezicht en het college van bestuur en het bestuursbureau is afgelopen jaar, opnieuw, plezierig en open geweest waarvoor dank.

Tot slot willen we in het bijzonder alle LOGOS-medewerkers bedanken voor hun inzet en betrokkenheid. Door onze scholen wordt een belangrijke basis gelegd voor de ontwikkeling en het welzijn van al onze leerlingen. Het is mooi om dat vanuit een levensbeschouwelijke LOGOS-identiteit te mogen doen.

Namens de Raad van Toezicht van LOGOS,
Cor Smits, voorzitter

JAAARREKENING

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in gehele euro's.

Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Consolidatie

Vanaf 2012 neemt het bestuur van LOGOS zitting in Stichting KOPSZ (Stichting voor Protestants Christelijke Kinderopvang & Peuterspeelzalen). Het bestuur van deze stichting is gelieerd met LOGOS, Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs. Tevens deelt de onderhavige stichting met genoemde Stichting het toezichthoudend orgaan (RvT).

De cijfers van KOPSZ worden niet meegeconsolideerd.

De reden is gelegen in het geringe belang.

RJ660.506 vermeld hierover: "In de geconsolideerde jaarrekening behoeven geen gegevens te worden opgenomen van groepsmaatschappijen van wie de gezamenlijke betekenis te verwaarlozen is voor het geheel".

Het belang van KOPSZ van zowel het balanstotaal en als onderdeel van het Eigen Vermogen is beduidend kleiner dan 5%.

Gezamenlijk is dit van te verwaarlozen betekenis.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven.
Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie		afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
Gebouwen	Permanent	480	2,5	500
	Semi-permanent	240	5	500
	Noodlokalen	120	10	500
	De Noordhoek	72	16,67	500
Verbouwingen	Klim-Op	72	16,67	500
	Koningin Wilhelminaschool	240	5	500
	Bestuursbureau	480	2,5	500
Installaties	Verwarming	180	6,67	500
	Alarm/noodverlichting	120	10	500
	Liften	180	6,67	500
	Valbeveiliging	240	5	500
Terreinen	Grond	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kantoormeubilair/ inventaris	Bureaus	240	5	500
	Stoelen	240	5	500
	Kasten	240	5	500
Schoolmeubilair/ inventaris	Docentensets	240	5	500
	Leerlingensets	240	5	500
	Schoolborden	240	5	500
	Garderobe	240	5	500
	Speelzaalinrichting	240	5	500
	Kunstgras	96	12,5	500
Huishoudelijke apparatuur	Schoonmaakapparatuur	60	20	500
	Keukeninrichtingen	240	5	500
Onderwijskundige apparatuur/machines	Kopieerapparatuur	60	20	500
	Audio-/videoinstallatie	60	20	500
	Beamers t/m 2013	60	20	500
	Beamers v.a. 2014	36	33,3	500
	Projectiemiddelen	60	20	500

Categorie		afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
ICT	Servers	48	25	500
	Netwerk	120	10	500
	Computers	36	33,3	500
	Printers	48	25	500
	Telefooncentrales	120	10	500
	Smartboards t/m 2013	48	25	500
	Smartboards v.a. 2014	96	12,5	500
Leermiddelen	Methode A, B, C etc.	120	10	500
	Spel- en sportmateriaal	120	10	500
Vervoermiddelen	Auto's	48	25	500

Gebouwen

De gebouwen en terreinen worden opgenomen indien sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen of van doordecentralisatie van de huisvesting. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Financiële vaste activa

Effecten

Effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden de onder de financiële vaste activa opgenomen effecten die:

- geen onderdeel zijn van de handelsportefeuille; en
 - niet tot einde looptijd worden aangehouden;
- gewaardeerd tegen reële waarde.

Effecten die onderdeel zijn van de handelsportefeuille worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan effecten die na de eerste verwerking worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen via de staat van baten en lasten worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Vlottende activa

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve(s) en bestemmingsreserve(s) en/of -fonds(en). Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen.

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht.

Omschrijving	Doel	Beperkingen	EUR
- Reserve werkdrukverlaging	middelen voor de verlaging van de werkdruk		56.725
- Reserve nulmeting	Ter dekking van de afschrijvingslasten nulmeting		90.371
- Algemene reserve privaat			2.500.861
- Reserve schoolbankrekeningen	Voor de ontvangst en besteding van o.a. diverse ouderbijdragen		271.332

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Jubileumuitkeringen

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Daarnaast wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans.

Voorziening duurzame inzetbaarheid

De voorziening duurzame inzetbaarheid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden ouder dan 57 jaar waarbij een opnameplan is overeengekomen voor een looptijd van maximaal 5 jaar. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Voorziening levensfasebewust personeelsbeleid

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden waarbij een opnameplan is overeengekomen voor een looptijd van maximaal 5 jaar. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Langdurig zieken

De voorziening langdurig zieke werknemers wordt gevormd door de verwachte salariskosten van langdurig zieke werknemers die waarschijnlijk niet meer zullen terugkeren in het arbeidsproces.

Voorziening groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Onder deze post valt onder meer vooruitontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies moeten zichtbaar in mindering gebracht worden op de materiële vaste activa of als schuld gepresenteerd worden onder vooruitontvangen investeringssubsidies.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Grondslagen Staat van Baten en lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de (bestemde) reserve(s) die door het bestuur is/ zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De Stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de instelling op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de instelling geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen.

De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

Pensioenregeling

Nederlandse pensioenregelingen:

De instelling heeft op de balans geen eigen pensioenvoorziening opgenomen.

De instelling is volgens de cao PO aangesloten bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze regelingen zijn:

- pensioengevende salarisgrondslag is middelloon
- er heeft in 2018 geen indexatie plaatsgevonden
- de dekkingsgraad van het ABP was per 31-12-2018 97,00%
- overige kenmerken zijn te vinden op www.abp.nl

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald door de instelling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Dividenden

Dividenden te ontvangen van niet op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen en effecten, worden verantwoord zodra de stichting het recht hierop heeft verkregen.

Waardeveranderingen van de volgende financiële instrumenten worden rechtstreeks verwerkt in de staat van baten en lasten:

- Financiële activa en verplichtingen die onderdeel zijn van de handelsportefeuille;
- Afgeleide financiële instrumenten (derivaten) met een beursgenoteerde onderliggende waarde;
- Gekochte leningen, obligaties (tenzij aangehouden tot einde looptijd) en aangehouden eigen-vermogensinstrumenten die beursgenoteerd zijn.

Waardeverminderingen van financiële instrumenten die op reële waarde gewaardeerd zijn, worden verwerkt in de staat van baten en lasten. Voor gerealiseerde waardevermeerderingen van financiële instrumenten die op reële waarde worden gewaardeerd met verwerking van de waardevermeerderingen rechtstreeks in het eigen vermogen, dient het cumulatieve resultaat dat voorheen in het eigen vermogen was opgenomen, te worden verwerkt in de staat van baten en lasten op het moment dat de desbetreffende effecten niet langer in de balans worden verwerkt.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Prijrisico

De instelling loopt risico's ten aanzien van de waardering van effecten, opgenomen onder financiële vaste activa en effecten, opgenomen onder vlottende activa. De instelling beheerst het marktrisico door onderscheid aan te brengen in de portefeuille, en limieten te stellen.

Kredietrisico

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal voldoen aan het treasurybeleid.

Segmentatie

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Richtlijn voor Onderwijsinstellingen een segmentatie van de staat van baten en lasten gemaakt in de volgende segmenten: PO, VO

BALANS PER 31 DECEMBER 2018

En vergelijkende cijfers 2017. - na verwerking resultaatbestemming -

		31-12-2018		31-12-2017	
		€	€	€	€
1	ACTIVA				
1.1	Vaste activa				
1.1.2	Materiële vaste activa		3.516.630		3.620.030
1.1.3	Financiële vaste activa		1.377.986		1.297.229
	<i>Totaal vaste activa</i>		<i>4.894.616</i>		<i>4.917.259</i>
1.2	Vlottende activa				
1.2.2	Vorderingen		1.301.781		1.271.941
1.2.4	Liquide middelen		8.462.797		8.418.760
	<i>Totaal vlottende activa</i>		<i>9.764.578</i>		<i>9.690.701</i>
	TOTAAL ACTIVA		<u>14.659.194</u>		<u>14.607.960</u>
2	PASSIVA				
2.1	Eigen vermogen		10.180.690		10.188.339
2.2	Voorzieningen		2.334.403		2.134.567
2.3	Langlopende schulden		219.264		258.023
2.4	Kortlopende schulden		1.924.837		2.027.031
	TOTAAL PASSIVA		<u>14.659.194</u>		<u>14.607.960</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2018
En vergelijkende cijfers 2017

		2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	19.372.941		18.189.370		18.346.062	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	221.067		172.062		297.279	
3.5	Overige baten	1.280.197		986.939		1.141.803	
	<i>Totaal baten</i>		20.874.205		19.348.371		19.785.144
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	17.143.274		16.463.539		16.914.618	
4.2	Afschrijvingen	561.824		565.340		513.369	
4.3	Huisvestingslasten	1.279.001		1.302.481		1.224.252	
4.4	Overige lasten	1.626.515		1.518.552		1.559.204	
4.5	Doorbetalingen aan schoolbesturen	250.217		249.247		226.888	
	<i>Totaal lasten</i>		20.860.831		20.099.159		20.438.331
	<i>Saldo baten en lasten *</i>		13.374		-750.788		-653.187
6	Financiële baten en lasten						
6.1	Financiële baten	5.874		100.000		197.341	
6.2	Financiële lasten	26.898		10.341		21.486	
	<i>Saldo financiële baten en lasten *</i>		-21.024		89.659		175.855
	Totaal resultaat *		<u><u>-7.650</u></u>		<u><u>-661.129</u></u>		<u><u>-477.332</u></u>

*(- is negatief)

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Een (voorstel) bestemming van het resultaat is opgenomen na de toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten.

KASSTROOMOVERZICHT 2018
En vergelijkende cijfers 2017

		2018		2017	
	Ref.	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering (saldo baten en lasten)			13.374		-653.187
<i>Aanpassingen voor aansluiting bedrijfsresultaat:</i>					
- Afschrijvingen	4.2	561.824		513.369	
- Mutaties voorzieningen	2.2	199.836		225.518	
Totaal van aanpassingen voor aansluiting met het bedrijfsresultaat			761.660		738.887
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>					
- Vorderingen	1.2.2/-1.2.2.14	-29.840		-13.193	
- Kortlopende schulden	2.4/-2.4.18	-102.194		66.873	
Totaal van aanpassingen in werkkapitaal			-132.034		53.680
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			643.000		139.380
Ontvangen interest	6.1.1/-1.2.2.14		110.432		197.341
Betaalde interest	6.2.1/-2.4.18		10.091		17.126
Mutaties overige financiële vaste activa	6.1.4 / 6.2.2		-121.365		-4.360
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			621.976		315.235
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa	1.1.2	-498.336		-987.622	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	1.1.2	39.912		-	
Overige investeringen in financiële vaste activa	1.1.3	-892.846		928.825	
Overige desinvesteringen in financiële vaste activa	1.1.3	812.088		-	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-539.180		-58.797
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen langlopende schulden	2.3	-		86.637	
Aflossing langlopende schulden	2.3	-38.759		-42.711	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-38.759		43.926
Mutatie liquide middelen	1.2.4		44.037		300.364

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

	2018		2017	
	€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1	8.418.760		8.118.396	
Mutatie boekjaar liquide middelen	44.037		300.364	
Stand liquide middelen per 31-12		8.462.797		8.418.760

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1.1.2 Materiële vaste activa	1.1.2.1 Gebouwen	1.1.2.2 Terreinen	1.1.2.3 Inventaris en apparatuur	1.1.2.4 Overige materiële vaste activa	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€	€
Stand per 01-01-2018					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	1.942.981	48.403	6.880.076	2.563.933	11.435.393
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	897.733	7.754	4.871.640	2.038.235	7.815.363
Materiële vaste activa per 01-01-2018	1.045.248	40.649	2.008.436	525.697	3.620.030
Verloop gedurende 2018					
Investerings	28.579	-	354.720	115.037	498.336
Desinvesteringen	200.659	2.768	1.592.112	801.210	2.596.749
Afschrijvingen	84.970	1.015	362.083	113.756	561.824
Afschrijvingen op desinvesteringen	162.093	2.768	1.590.782	801.193	2.556.837
Mutatie gedurende 2018	94.956-	1.015-	8.693-	1.264	103.400-
Stand per 31-12-2018					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	1.770.901	45.635	5.642.684	1.877.759	9.336.979
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	820.609	6.001	3.642.941	1.350.798	5.820.349
Materiële vaste activa per 31-12-2018	950.292	39.634	1.999.743	526.961	3.516.630

Desinvesteringen

In 2018 is een inhaalslag gemaakt met de vaststelling van de werkelijk nog aanwezige materiële vaste activa en de activa op de balans. Het gaat voornamelijk om activa welke reeds geheel afgeschreven is.

Totaal is voor een bedrag van € 2.596.749 gedesinvesteerd. De afboeking van de afschrijvingen door desinvestering bedragen € 2.556.837. Het boekverlies bedraagt € 39.912 en is in de exploitatie verwerkt onder 4.4.5.13 van de overige lasten.

De lopende afschrijvingen van 2018 bedragen € 561.824.

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1.1.3	Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2018	Investe- ringen 2018	Desinves- teringen 2018	Waarde- verandering 2018	Resultaat 2018	Boek- waarde 31-12-2018
		€	€	€	€	€	€
1.1.3.7	Effecten	1.278.929	885.794	690.723	-106.564	-14.800	1.352.636
1.1.3.8	Overige vorderingen	18.300	7.050	-	-	-	25.350
	Totaal Financiële vaste activa	1.297.229	892.844	690.723	-106.564	-14.800	1.377.986

1.1.3.7	Effecten	Boek- waarde 1-1-2018	Investe- ringen 2018	Desinves- teringen 2018	Waarde- verandering 2018	Boek- waarde 31-12-2018
		€	€	€	€	€
1.1.3.7.1	Aandelen	976.090	885.794	587.713	-118.309	1.155.862
1.1.3.7.3	Overige obligaties	302.839	-	103.010	-3.055	196.774
	Totaal Effecten	1.278.929	885.794	690.723	-121.364	1.352.636

1.1.3.7 Effecten
De aandelen behoren per 31-12-2018 volledig tot het private vermogen. De obligaties tot een bedrag van € 91.894.

1.1.3.8 Overige vorderingen
De overige vorderingen bestaan uit verstrekte borgsommen aan Snappet voor tablets.

1.2 Vlottende activa

1.2.2	Vorderingen	31-12-2018	31-12-2017
		€	€
1.2.2.1	Debiteuren	10.460	35.455
1.2.2.2	OCW	811.320	808.387
1.2.2.3	Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen	1.566	7.708
1.2.2.10	Overige vorderingen	-	-18
	<i>Subtotaal vorderingen</i>	<i>823.346</i>	<i>851.532</i>
1.2.2.11	Belastingen en premies sociale verzekeringen	402	1.697
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten	62.616	39.298
1.2.2.14	Te ontvangen interest	80.550	77.289
1.2.2.15	Overige overlopende activa	334.867	302.125
	<i>Overlopende activa</i>	<i>478.435</i>	<i>420.409</i>
	Totaal Vorderingen	1.301.781	1.271.941

Alle vorderingen genoemd onder 1.2.2 hebben een looptijd korter dan een jaar .

1.2.4	Liquide middelen	31-12-2018	31-12-2017
		€	€
1.2.4.1	Kasmiddelen	275.734	282.568
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	8.187.063	8.136.192
	Totaal Liquide middelen	8.462.797	8.418.760

1.2.4.2 Tegoeden op bankrekeningen

De liquide middelen staan geheel ter vrije beschikking van de stichting.
De liquide middelen behoren per 31-12-2018 voor een bedrag van € 1.253.105 tot het private vermogen.

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

	Stand per 01-01-2018	Resultaat 2018	Overige mutaties	Stand per 31-12-2018
	€	€	€	€
2.1.1 Eigen vermogen				
2.1.1.1 Algemene reserve	7.194.180	67.220	-500.000	6.761.401
2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)	126.788	20.308	500.000	647.096
2.1.1.3 Bestemmingsreserves (privaat)	2.867.371	-95.178	-	2.772.193
Totaal Eigen vermogen	10.188.339	-7.650	-	10.180.690

2.1.1.2 Bestemmingsreserves (publiek)

	Stand per 01-01-2018	Resultaat 2018	Overige mutaties	Stand per 31-12-2018
	€	€	€	€
2.1.1.2.4 Reserve werkdrukverlaging	-	56.725	-	56.725
2.1.1.2.5 Calamiteitenreserve	-	-	500.000	500.000
2.1.1.2.10 Reserve nulmeting	126.788	-36.417	-	90.371
Totaal bestemmingsreserves publiek	126.788	20.308	500.000	647.096

2.1.1.3 Bestemmingsreserves (privaat)

	Stand per 01-01-2018	Resultaat 2018	Overige mutaties	Stand per 31-12-2018
	€	€	€	€
2.1.1.3.1 Algemene reserve privaat	2.589.205	-88.344	-	2.500.861
2.1.1.3.2 Reserve schoolbankrekeningen	278.166	-6.834	-	271.332
Totaal bestemmingsreserves privaat	2.867.371	-95.178	-	2.772.193

2.2 Voorzieningen

	Stand per 01-01- 2018	Dotatie 2018	Onttrek- king 2018	Vrijval 2018	Rente mutatie*	Stand per 31-12- 2018	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1 Personele voorzieningen	407.083	115.306	24.370	-	-	498.019	223.586	274.433	-
2.2.3 Voorzieningen voor groot onderhoud	1.727.484	302.920	194.020	-	-	1.836.384	1.039.651	796.733	-
Totaal Voorzieningen	2.134.567	418.226	218.390	-	-	2.334.403	1.263.237	1.071.166	-

* bij netto contante waarde

2.2.1 Personele voorzieningen

	Stand per 01-01- 2018	Dotatie 2018	Onttrek- king 2018	Vrijval 2018	Rente mutatie*	Stand per 31-12- 2018	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2 Verlofsparen en sabbatical leave	52.736	22.195	-	-	-	74.931	10.023	64.908	-
2.2.1.4 Jubileumuitkeringen	227.214	-	24.370	-	-	202.844	44.794	158.050	-
2.2.1.6 Langdurig zieken	127.133	93.111	-	-	-	220.244	168.769	51.475	-
Totaal personele voorzieningen	407.083	115.306	24.370	-	-	498.019	223.586	274.433	-

* bij netto contante waarde

2.2.1.2 Verlofsparen en sabbatical leave		Stand per 01-01- 2018	Dotatie 2018	Onttrek- king 2018	Vrijval 2018	Rente mutatie*	Stand per 31-12- 2018	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 t/m 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2.1	Voorziening Duurzame inzetbaarheid	27.498	4.869	-	-	-	32.367	10.023	22.344	-
2.2.1.2.2	Voorziening Levensfasebewust personeelsbeleid	25.238	17.326	-	-	-	42.564	-	42.564	-
Totaal Verlofsparen en sabbatical leave		52.736	22.195	-	-	-	74.931	10.023	64.908	-

* bij netto contante waarde

2.3 Langlopende schulden		Stand per 01-01- 2018	Nieuwe subsidies in 2018	Vrijval subsidies in 2018	Stand per 31-12- 2018	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rente per- centage
		€	€	€	€	€	€	
2.3.7	Overige langlopende schulden	258.023	-	38.759	219.264	30.183	189.081	
Totaal Langlopende schulden		258.023	-	38.759	219.264	30.183	189.081	

2.3.7 Overige langlopende schulden		Stand per 01-01- 2018	Aangege- nen lening in 2018	Aflossing in 2018	Stand per 31-12- 2018	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar	Rente per- centage
		€	€	€	€	€	€	
2.3.7.5	Vooruitontvangen investeringssubsidies	258.023	-	38.759	219.264	30.183	189.081	0,000%
Totaal overige langlopende schulden		258.023	-	38.759	219.264	30.183	189.081	

2.4 Kortlopende schulden		31-12-2018		31-12-2017	
		€	€	€	€
2.4.8	Crediteuren		142.802		167.948
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen		671.609		651.543
2.4.10	Schulden terzake van pensioenen		189.813		186.896
2.4.12	Kortlopende overige schulden		7.594		8.662
<i>Subtotaal kortlopende schulden</i>			<i>1.011.818</i>		<i>1.015.049</i>
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW		-		14.642
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen		2.815		1.514
2.4.17	Vakantiegeld en vakantiedagen		516.785		520.163
2.4.19	Overige overlopende passiva		393.419		475.663
<i>Overlopende passiva</i>			<i>913.019</i>		<i>1.011.982</i>
Totaal Kortlopende schulden			1.924.837		2.027.031

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3 Baten

3.1	Rijksbijdragen	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen						
3.1.1.1	Rijksbijdrage OCW	17.952.933		16.875.756		16.795.235	
	Totaal Rijksbijdrage		17.952.933		16.875.756		16.795.235
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	645.795		594.430		783.951	
	Totaal Rijksbijdragen		645.795		594.430		783.951
3.1.4	Ontvangen doorbetalingen rijksbijdrage SWV		774.213		719.184		766.876
	Totaal Rijksbijdragen		19.372.941		18.189.370		18.346.062
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en Gemeenschappelijke Regelingen - bijdragen en -subsidies	221.067		172.062		297.279	
	Totaal Overige overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		221.067		172.062		297.279
	Totaal overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden		221.067		172.062		297.279
3.5	Overige baten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
3.5.1	Verhuur	88.921		78.750		83.782	
3.5.2	Detachering personeel	121.908		133.544		93.653	
3.5.10	Overige	1.069.368		774.645		964.368	
	Totaal overige baten		1.280.197		986.939		1.141.803
3.5.10	<u>Overige</u>						
	Subsidies	64.899		37.788		55.397	
	Verg. LGF via derden	24.209		35.417		34.291	
	Personeelsgebondenopbrengsten	573.423		308.830		506.387	
	Inkomsten schoolbankrekeningen	364.931		370.000		335.422	
	Overige	41.906		22.610		169.110	
	Totaal overige	1.069.368		774.645		1.100.607	

4 Lasten

4.1	Personeelslasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten						
4.1.1.1	Lonen en salarissen	12.328.566		15.697.926		12.244.373	
4.1.1.2	Sociale lasten	1.678.247		-		1.643.918	
4.1.1.3	Premies Participatiefonds	474.426		-		368.386	
4.1.1.4	Premies Vervangingsfonds	19.763		-		19.906	
4.1.1.5	Pensioenpremies	1.670.017		-		1.670.291	
	Totaal lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten		16.171.019		15.697.926		15.946.874
4.1.2	Overige personele lasten						
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	115.306		27.276		95.442	
4.1.2.3	Overige	944.277		749.337		1.030.175	
	Totaal overige personele lasten		1.059.583		776.613		1.125.617
4.1.3	Ontvangen uitkeringen personeel						
4.1.3.2	Uitkeringen van het Vervangingsfonds	-		-		20.518	
4.1.3.3	Overige uitkeringen personeel	87.328		11.000		137.355	
	Af: Ontvangen uitkeringen personeel		87.328		11.000		157.873
	Totaal personele lasten		17.143.274		16.463.539		16.914.618
4.1.2.3	Overige						
	Kosten BGZ en arbo	100.903		110.546		81.228	
	Nascholing	286.763		427.501		313.224	
	Kosten uitbesteding derden	369.958		104.120		238.367	
	Schoolbegeleiding	50.261		58.250		53.074	
	Overige personele kosten	136.392		48.920		344.282	
	Totaal overige	944.277		749.337		1.030.175	

Gemiddeld aantal werknemers

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 369 in 2018 (2017: 383). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2018	2017
Bestuur / Management	16	18
Personeel primair proces	265	274
Ondersteunend personeel	88	91
Totaal gemiddeld aantal werknemers	369	383

4.2	Afschrijvingen	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.2.2	Afschrijvingen op materiële vaste activa	561.824		565.340		513.369	
	Totaal afschrijvingen		561.824		565.340		513.369

4.3	Huisvestingslasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.3.1	Huur	182.322		188.640		219.586	
4.3.3	Onderhouds- en beheerslasten	281.644		299.680		219.647	
4.3.4	Energie en water	175.245		192.980		178.115	
4.3.5	Schoonmaakkosten	276.937		271.003		280.682	
4.3.6	Belastingen en heffingen	21.659		23.300		22.112	
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	302.920		286.000		258.845	
4.3.8	Overige	38.274		40.878		45.265	
	Totaal huisvestingslasten		1.279.001		1.302.481		1.224.252

4.4	Overige lasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1	Administratie en beheerslasten	575.009		596.200		585.447	
4.4.2	Inventaris en apparatuur	24.584		10.750		34.697	
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen	653.559		603.055		631.379	
4.4.5	Overige	373.363		308.547		307.681	
	Totaal overige lasten		1.626.515		1.518.552		1.559.204

4.4.1	Administratie en beheerslasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheerslasten	170.489		186.600		201.763	
4.4.1.1	Uitgaven schoolbankrekeningen	371.765		370.000		344.968	
4.4.1.2	Reis- en verblijfkosten	4.020		3.500		3.353	
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten	20.164		25.950		24.840	
4.4.1.4	Kantoorartikelen	5.434		10.150		10.441	
4.4.1.5	Overige administratie- en beheerslasten	3.137		-		82	
	Totaal administratie- en beheerslasten		575.009		596.200		585.447

Seperate specificatie kosten instellingsaccountant

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantsshonoraria (reeds onderdeel van 4.4.1) ten laste van het resultaat gebracht:

		2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening	21.755		18.000		18.454	
4.4.1.1.2	Andere controlewerkzaamheden	-		-		-	
4.4.1.1.3	Fiscale advisering	-		-		-	
4.4.1.1.4	Andere niet-controlediensten	-		-		-	
			21.755		18.000		18.454

Uitsplitsing honoraria naar accountantskantoor

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden zijn verricht door hetzelfde accountantskantoor in het huidig en/of vorig boekjaar.

Honoraria met betrekking tot de werkzaamheden

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountantsshonoraria zijn verwerkt op basis van het facturenstelsel.

4.4.5	Overige lasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
4.4.5.1	Wervingskosten	21.219		15.750		15.923	
4.4.5.2	Representatiekosten	17.062		15.700		15.155	
4.4.5.3	Huishoudelijke kosten	-		150		44	
4.4.5.4	Buitenschoolse cq bijzondere activiteiten	47.014		48.500		37.945	
4.4.5.6	Contributies	31.696		35.850		33.317	
4.4.5.7	Abonnementen	15.280		16.110		18.801	
4.4.5.8	Medezeggenschapsraad	5.380		26.937		10.651	
4.4.5.9	Verzekeringen	8.354		10.750		9.324	
4.4.5.10	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids	96.577		54.550		78.303	
4.4.5.11	Toetsen en testen	-652		2.000		8.674	
4.4.5.12	Culturele vorming	34.497		26.350		14.902	
4.4.5.13	Overige overige lasten	96.936		55.900		64.642	
	Totaal overige lasten		373.363		308.547		307.681
4.5.2	Doorbetaling op basis van 1 februari						
4.5.2.2	Doorbetaling op basis van 1 februari sbo	250.217		249.247		226.888	
	Totaal Doorbetaling op basis van 1 februari		250.217		249.247		226.888
	Totaal Doorbetalingen aan schoolbesturen		250.217		249.247		226.888
6	Financiële baten en lasten						
6.1	Financiële baten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
6.1.1	Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	83.618		100.000		94.026	
6.1.2	Ontvangen dividenden	26.814		-		33.136	
6.1.3	Waardevermeerderingen financiële vaste activa en effecten	-106.564		-		20.468	
6.1.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en effecten	2.006		-		49.711	
	Totaal financiële baten		5.874		100.000		197.341
6.2	Financiële lasten	2018		Begroot 2018		2017	
		€	€	€	€	€	€
6.2.1	Rentelasten en soortgelijke lasten	10.091		10.341		17.126	
6.2.2	Waardeverminderingen financiële vaste activa en effecten	16.807		-		4.360	
	Totaal financiële lasten		26.898		10.341		21.486
	Nettoresultaat *		-7.650		-661.129		-477.332

*- is negatief

(VOORSTEL) BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

		Resultaat 2018	
		€	€
2.1.1	Algemene reserve (publiek)		67.220
2.1.2	<u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>		
2.1.2.4	Reserve werkdrukverlaging	56.725	
2.1.2.10	Reserve nulmeting	-36.417	
	Totaal bestemmingsreserves publiek		20.308
2.1.3	<u>Bestemmingsreserves (privaat)</u>		
2.1.3.1	Algemene reserve privaat	-88.344	
2.1.3.2	Reserve schoolbankrekeningen	-6.834	
	Totaal bestemmingsreserves privaat		-95.178
	Totaal resultaat		-7.650

SEGMENTATIE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	PO		VO		Totaal	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
	€	€	€	€	€	€
3 Baten						
3.1 Rijksbijdragen OCW	16.832.504	15.960.469	2.540.437	2.385.593	19.372.941	18.346.062
3.2 Overige overheids-bijdragen en -subsidies	184.105	192.129	36.962	105.150	221.067	297.279
3.5 Overige baten	892.993	733.472	387.204	408.331	1.280.197	1.141.803
Totaal baten	17.909.602	16.886.070	2.964.603	2.899.074	20.874.205	19.785.144
4 Lasten						
4.1 Personeelslasten	14.855.553	14.819.163	2.287.721	2.095.455	17.143.274	16.914.618
4.2 Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	467.368	422.554	94.456	90.815	561.824	513.369
4.3 Huisvestingslasten	1.112.148	1.072.627	166.853	151.625	1.279.001	1.224.252
4.4 Overige lasten	1.331.104	1.256.693	295.411	302.511	1.626.515	1.559.204
4,5 Doorbetalingen aan schoolbesturen	250.217	226.888	-	-	250.217	226.888
Totaal lasten	18.016.390	17.797.925	2.844.441	2.640.406	20.860.831	20.438.331
Saldo baten	-106.788	-911.855	120.162	258.668	13.374	-653.187
 6 Financiële baten en lasten	 -21.024	 175.855	 -	 -	 -21.024	 175.855
Resultaat *	-127.812	-736.000	120.162	258.668	-7.650	-477.332

* (-/- is negatief)

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

Verbonden partij, minderheidsdeelneming

Statutaire naam	Juridische vorm 2018	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen Vermogen	Resultaat 2018
Stichting KOPSZ	Stichting	Leerdam	4	n.n.b.	n.n.b.
SWV Driegang	Stichting	Gorinchem	4	n.v.t.	n.v.t.
SWV VO Passend Onderwijs Gorinchem	Stichting	Gorinchem	4	n.v.t.	n.v.t.
Stichting Brede School Schuttersplein Gorinchem	Stichting	Gorinchem	4	n.v.t.	n.v.t.
Vereniging Partners in Onderwijs	Vereniging	Nieuwegein	4	n.v.t.	n.v.t.

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

VERANTWOORDING SUBSIDIES

De subsidies die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

G1-A Beknopt gespecificeerd

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Prestatie afgerond?
	Kenmerk	Datum			
			€	€	
Lerarenbeurs studieverlof	852688-1	20-09-2017	7.445	7.445	Ja
Lerarenbeurs studieverlof	852773-1	20-09-2017	7.369	7.369	Ja
Lerarenbeurs studieverlof	853943-1	20-09-2017	10.286	10.286	Ja

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

(Regeling ROS art 13, lid 2 sub b en EZ regelingen betrekking hebbend op de EZ subsidies)

G2-A Aflopend per ultimo 2018

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m 2017	Lasten t/m 2017	Stand 1-1-2018	Ontvangen in 2018	Lasten in 2018	Te verrekenen ultimo 2018
			€	€	€	€	€	€	€
			-	-	-	-	-	-	-
	Totaal		-	-	-	-	-	-	-

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m 2017	Lasten t/m 2017	Stand 1-1-2018	Ontvangen in 2018	Lasten in 2018	Stand ultimo 2018	Saldo nog te be- steden ultimo 2018
			€	€	€	€	€	€	€	€
			-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal			-	-	-	-	-	-	-	-

WNT-VERANTWOORDING 2018

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria te weten:

- (a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- (b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten, en
- (c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren.

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

Aantal complexiteitspunten per instellingscriteria:	2018
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	3
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	5
Totaal aantal complexiteitspunten	12
Bezoldigingsklasse	D
Bezoldigingsmaximum	€ 146.000

Afwijkende bezoldiging

Er is geen afwijkende bezoldiging van toepassing voor het verslagjaar 2018.

WNT-VERANTWOORDING 2018

Leidinggevend topfunctionaris met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling

De volgende leidinggevend topfunctionarissen met dienstbetrekking of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Leidinggevende topfunctionaris

Dienstbetrekking	Ja
Aanhef	De heer
Voorletters	H.M.J.
Tussenvoegsel	
Achternaam	Mackloet

Functievervulling in verslagjaar (2018)

Functie(s)	College van Bestuur
Aanvang functie	01-01
Afloop functie	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Leidinggevend topfunctionaris bij andere WNT-instelling	Nee
Is werkzaam in dienstbetrekking als topfunctionaris (geen toezichthouder) bij de volgende andere WNT plichtige instelling(en)	Nee

Bezoldiging in verslagjaar (2018)

Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	96.855
Beloningen betaalbaar op termijn	15.053
Subtotaal bezoldiging	111.908
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-
Totale bezoldiging	111.908
Afwijkend maximum vanwege toegekende uitzondering	
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	146.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Gegevens in vorig verslagjaar (2017)

Dienstbetrekking	Ja
Functie(s)	College vaqn Bestuur
Aanvang functie	01-01
Afloop functie	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	93.410
Beloningen betaalbaar op termijn	14.175
Totale bezoldiging	107.585
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	141.000

Toelichting

Bovenstaande leidinggevende topfunctionaris(sen) heeft (hebben) geen uitkering wegens beëindiging dienstverband in 2018 ontvangen.

Bij deze leidinggevende topfunctionaris(sen) is er geen overschrijding van het bezoldigingsmaximum na cumulatie van alle bezoldigingen bij deze en andere WNT-instellingen.

Leidinggevend topfunctionaris zonder dienstbetrekking maand 1 - 12 van de functievervulling

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking maand 1- 12 van de functievervulling.

WNT-VERANTWOORDING 2018

Toezichthoudend topfunctionaris

De volgende toezichthoudend topfunctionarissen zijn in de tabel hieronder opgenomen.

Toezichthouder				
Aanhef	De heer	De heer	De heer	De heer
Voorletters	C.	R.	A.T.	C.H.
Tussenvoegsel			den	
Achternaam	Smits	Brandwijk	Besten	Achterberg

Functievervulling in verslagjaar (2018)

Functiecategorie	Voorzitter	Lid	Lid	Lid
Aanvang functie	01-01	01-01	01-01	01-01
Afloop functie	31-12	31-12	01-10	31-12

Bezoldiging in verslagjaar (2018)

Bezoldiging	6.243	4.683	1.821	3.122
Subtotaal bezoldiging	6.243	4.683	1.821	3.122
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-	-	-
Totale bezoldiging	6.243	4.683	1.821	3.122
Afwijkend maximum vanwege toegekende uitzondering				
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	21.900	14.600	10.960	14.600
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens in vorig verslagjaar (2017)

Functiecategorie	Voorzitter	Lid	Lid	Lid
Aanvang functie	01-10	01-01	01-01	01-01
Afloop functie	31-12	31-12	31-12	31-12
Bezoldiging in	1.563	4.688	3.125	3.125
Totale bezoldiging	1.563	4.688	3.125	3.125
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	5.331	14.100	14.100	14.100

Toelichting

Bovenstaande toezichthoudende topfunctionaris(sen) heeft (hebben) geen uitkering wegens beëindiging dienstverband in 2018 ontvangen.

Toezichthouder

Aanhef	De heer	Mevrouw	De heer	De heer	De heer
Voorletters	W.	T.J.	E.R.	C.	C.
Tussenvoegsel	van		van	den	
Achternaam	Doornik	Dam	Honk	Hartog	Smits

Functievervulling in verslagjaar (2018)

Functiecategorie	Lid	Lid	Lid
Aanvang functie	01-01	01-01	01-10
Afloop functie	31-12	31-12	31-12

Bezoldiging in verslagjaar (2018)

Bezoldiging	3.375	3.122	780	-	-
Subtotaal bezoldiging	3.375	3.122	780	-	-
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging	3.375	3.122	780	-	-
Afwijkend maximum vanwege toegekende uitzondering					
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	14.600	14.600	3.680	-	-
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		

Gegevens in vorig verslagjaar (2017)

Functiecategorie	Lid	Lid	Voorzitter	Lid
Aanvang functie	01-01	01-09	01-01	01-03
Afloop functie	31-12	31-12	30-09	30-09
Bezoldiging in	3.378	1.042	3.125	2.604
Totale bezoldiging	3.378	1.042	-	3.125
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	14.100	4.713	15.819	8.267

Toelichting

Bovenstaande toezichthoudende topfunctionaris(sen) heeft (hebben) geen uitkering wegens beëindiging dienstverband in 2018 ontvangen.

Niet-topfunctionarissen boven de norm

Niet van toepassing, er zijn geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Rechten

Onvoorziene gevallen bij invoering vereenvoudiging bekostiging voortgezet onderwijs (WJZ-2005/54063802), 7,5 % van beschikking personele bekostiging van De Noordhoek ad 2.051.890 euro is 153.892 euro.

Verplichtingen

De volgende niet uit balans blijvende verplichtingen worden hieronder toegelicht.

Vlg Nr.	Omschrijving	Periode van t/m	Loop- tijd Mndn	Bedrag per maand €	Bedrag verslag- jaar €	Bedrag < 1 jaar €	Bedrag 1 - 5 jaar €	Bedrag > 5 jaar €	Bedrag totaal €
1	Vrolijk Vastgoed B.V.	1-6-2014 31-5-2019	60	2.360	29.510	11.800	-	-	11.800
2	DVEP Energie	1-1-2015 31-12-2020	72	4.907	54.301	58.884	58.884	-	117.768
3	Eneco	1-1-2015 31-12-2020	72	9.518	119.230	114.216	114.216	-	228.432
4	Ricoh	1-4-2014 31-3-2019	60	3.640	34.113	10.920	-	-	10.920

ONDERTEKENING DOOR BESTUURDERS EN TOEZICHTHOUDERS

Leerdam,2019

LOGOS, Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs

College van Bestuur,

LOGOS, Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs
Statutaire adres Meent 24
Statutaire vestigingsplaats Leerdam

OVERIGE GEGEVENS

STATUTAIRE BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Er is statutair niets geregeld inzake de bestemming van het resultaat.

GEGEVENS OVER DE RECHTSPERSOON

Naam: LOGOS, Stichting voor Protestants Christelijk Onderwijs

Adres: Meent 24, 4141 AC Leerdam

Telefoon: 0345 637980

E-mailadres: admin@stichting-logos.nl

Internetsite: www.stichting-logos.nl

Bestuursnummer: 41396

Contactpersoon: H.M.J. Mackloet

Telefoon: 0345 637980

E-mailadres: admin@stichting-logos.nl

BRIN-nummers:

12ZT	CBS De Tamboerijn
13KS	CBS Samen Onderweg
23CC	CBS De Regenboog
10QY	CBS Koningin Wilhelmina
11FL	CBS Klim Op
11RJ	CBS Juliana
00UY	SBO Beatrix de Burcht
26MP	PRO De Noordhoek
26MR	ZML De Cirkel
04OC	CBS De Open Poort
04TX	CBS De Hoeksteen
06FB	CBS De Wegwijzer
06NY	CBS Het Kompas
07KC	School met de Bijbel

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Pagina voor de controleverklaring
(bestaat uit meerdere pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(bestaat uit meerdere pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(bestaat uit meerdere pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(bestaat uit meerdere pagina's)

Pagina voor de controleverklaring
(bestaat uit meerdere pagina's)

BIJLAGEN

OCW-BIJLAGE

1.2.2.2 Ministerie van OCW

<u>Overlopende post lumpsom</u>	<u>Bekostigings jaar</u>	<u>Beschikking (nummer en datum)</u>	<u>Bedrag beschikking</u> €	<u>Toegerekend t/m jaar 2018</u> €	<u>Ontvangen t/m jaar 2018</u> €	<u>Te vorderen 31-12-2018</u> €
Personeel	2018-2019	diversen	11.561.515	4.817.298	3.994.503	822.795
Prestatiebox	2018-2019	diversen	462.187	192.578	209.833	-17.255
Impulsgebieden	2018-2019	diversen	81.221	33.842	28.062	5.780
Totaal OCW			<u>12.104.923</u>	<u>5.043.718</u>	<u>4.232.398</u>	<u>811.320</u>